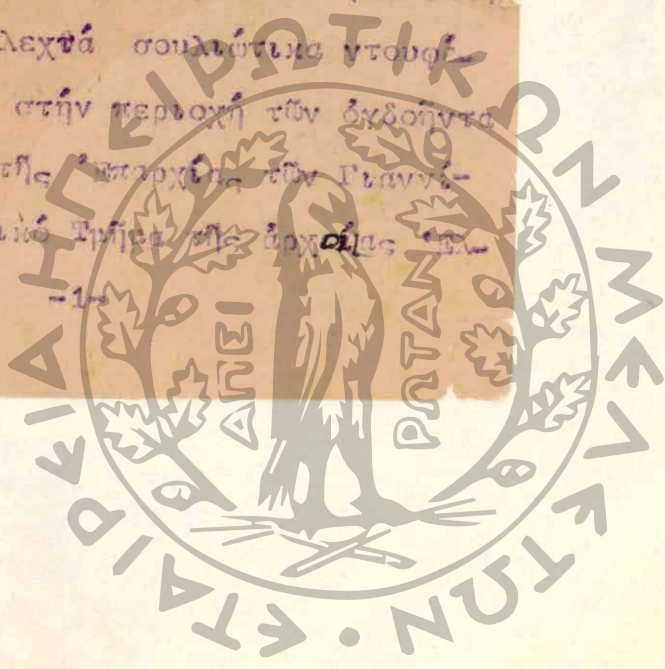

Ἱστορία

τῶν Δύο Σουλῶν τοῦ Καλαρᾶ, καί
τῶν οἰκιστῶν τους.

Σ' ἀπόστασι ἕξ ὁδῶν ἀπὸ τοῦ ἐννέηντα ὁδῶν
δύο Σούλια, τό ἕνα, τό μικρότερον, στήν δεξιὰ ὁχτῇ τοῦ
ποταμοῦ Καλαρᾶ, ποῦ εἶναι ὁ ἀρχαῖος "Ὀὐμίς," καί τ' ἄλ-
λο, τό μακρότερον μεγαλεῖτερον, στήν κερβιά. Τό μικρό-
τερον ἔχει μόλις εἴκοσι σπήτια, τά πλειότερα καλυβό-
σπητα, καί λέγεται Σούλι Χρυστοβασίλη, καί Σουλόπου-
λο καί Σουλάκι ἀμόρι, καί τό μεγαλεῖτερον ἔχει ὡς
τριάντα σπήτια καί λέγεται Σούλι Πολυχρόνη καί Σού-
λι (Ἀχμέτ) Ντίνου.

Καί τά δύο αὐτά τά χωριά εἶναι χτίσματα τοῦ Σουλι-
ώτη φύτου Ζιουλᾶτη, ἀρχηγοῦ τῆς φύρας τῶν Ζιουλα-
ταίων, ποῦ ἀριθμοῦσε ἑκατόν τριάντα τρεῖς νομάτους
οἰκογένεια μικροῦς καί μεγάλους, ἄντρες καί γυναῖκες
καί ἔβγαξε σαράντα ἕξ διαλεχτά σουλιώτικα ντουφε-
κια καί τά δύο βρίσκονται στήν περὶ τῶν ὁχδῶν τοῦ
τεσσάρων Κουρεντοχωριῶν τῆς ἐπαρχίας τῶν Γιαννι-
νῶν, ποῦ ἀποτελοῦν τό Δυτικόν Ἰμῆρα τῆς ἀρχαίας Ἑλ-
λάδος.

λοπίας ποῦ περιεῖχε τὴν Δωδώνη μὲ τὸ Μαντεῖο τῆς
κ' ἔφερε πρώτη πρώτη τ' ὄνομα " Ἑλλάδα " (1).

Κατὰ τὰ μέσα τῆς 18ης αἰωνοταετηρίδας ὁ Ἑλληνι-
σμός διέτρεχε στήν Ἠπειρο μεγάλη κίνηση. Εἶχαν ἔξο-
μῶσαι σχεδόν ὅλοι οἱ Ἀρβανίτες αὐτῆς τῆς χώρας, γιὰτί
ἀριά καί ποῦ βρίσκονται σήμερα Χριστιανικά Ἀρβανιτο-
χώρια, καί ἔρχισαν νά ἐξορίωνουν, νά τουρνεύουν δηλα-
δή, καί Ἑλληνικά χωριά, κατὰ προτροπήν καί πίεσιν δια-

" (1) " Ἀβτή (ἡ θάλασσα) δ' οὐκ αἰεὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς
" τόπους, ἀλλ' ὥστερ ὁ καλούμενος ἐπὶ Δευκαλίωνος κατα-
" κλυσμός· καί γάρ οὗτος περὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐγένετο
" μάλιστα τόπον, καί τούτου (τοῦ τόπου) περὶ τὴν Ἑλλά-
" δα τὴν Ἀρχαίαν. Ἀβτή (ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς) δ' ἔστιν ἡ περὶ
" τὴν Δωδώνην καί τὸν Ἀχελῷον· οὗτος γάρ ποταχὸς τὸ
" ρεῦμα μεταβέβηκεν ὅκουν γάρ οἱ Ἑλλοὶ ἐνταῦθα
" (περὶ τὴν Δωδώνην καί τὸν Ἀχελῷον) καί οἱ καλούμενοι
" τότε μὲν Γραικοί, δὲν δὲ Ἑλληνες."

(Ἀριστοτέλης . Μετεώρων . Βιβλ. I Κεφ. 146)

φόρων φανατικῶν Ἀρβανίτων Σιέχιδων ⁽¹⁾ ἀποσταλμέ-
νων ἀπὸ τῆν Τουρκικῇ Κυβέρνησι. Ἔτσι τὸ Ἑλληνικὸ
χωριὸ Αἰόκου τῶν Γραρμενοχωριῶν ⁽²⁾ εἶχε τουρκέψει
840. Στὸ χωριὸ Κούρεντα εἶχαν τουρκέψει εἴκοσι πέν-
τε σπήτια, μάλιστα αὐτὰ εἶχαν χτίσαι καὶ τζαμί, καὶ
ἔρχονταν σ' αὐτὸ τὸ χωριὸ ἓνα μῆνα τὸν χρόνον ὁ Κα-
τῆς ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ δίκασε. Τὸ χωριὸ Ριάχοβο εἶχε
ἄλλα εἴκοσι πέντε σπήτια Τουρκερένα καὶ τζαμί, ποῦ
σώζονται ὡς τὰ σήμερα τὰ λείψανά του καὶ ἡ ὀνομασία
του. Τὸ χωριὸ Αἰθίνο εἶχε καμιά εἰκοσαριά τουρκερέ-
να σπήτια καὶ μετζίτι ⁽⁴⁾ ποῦ σώζονται ἀκόμα τὰ θεμέ-
λιά του καὶ ἡ ὀνομασία του. Στὸ χωριὸ Κρετσούνιστα
εἶχε τουρκέψει ὅλη ἡ Δυτικὴ συνοικία ἀπὸ δέκα πέν-
τε σπήτια, καὶ εἶχε λάβει τ' ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ της
Τζέφρου (Τζαφέρ), ποῦ τὸ διατήρεῖ ὡς τὰ σήμερα.
Στὴν συνοικίαν Ποιφλίαν τοῦ ἴδιου χωριοῦ εἶχε ἐγκα-
τασταθῇ ἓνας Τουρκαρβανίτης, Γιουνούς. Ἀλλ' ἡ μαῆς

(1) Ἠγουρένων Μουσουλμανικῶν Μοναστηριῶν.

(2) Μικροπεριοχὴ χωριῶν μέσα πρὸς Κουρεντοχόνην.

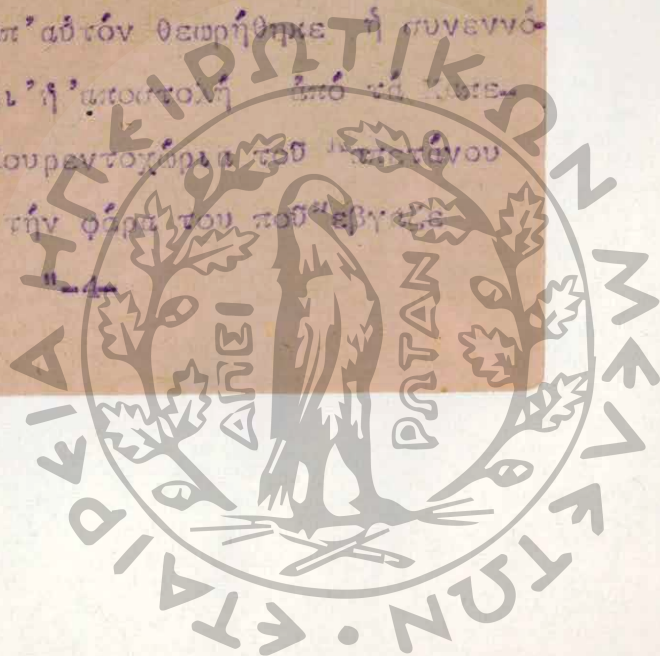
(3) Ἰεροδίκης

(4) Προσκυνητῆρι χωρὶς μινάρε.

ονομαζόμενος μέ σκοπό νά εξαναγκάσῃ τοὺς κατοίκους
τῆς νά τουρκέψουν, ἀλλὰ δέν τό/κατώρθωσε, μέ τὴν δύ-
ναμι δυνάμει τῶν ὅπλων τὴν ἔκανε χρεὼμα του, καί γι' αὐτό
λέγεται ὡς τὰ σήμερα "Τσιφλίμι". Αὐτός εἶχε χτίσει
καί τὸν λουτρό σ' αὐτὴν τὴν συνοικία, γιὰ νά κάνη
τές πλύσεις του, ὡς φανατικός Μωαμεθανός ποῦ εἶταν,
ἀπλῶς, καί σώζεται ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα ἡ τοπωνυμία "Λου-
τρός". κοντάσέ μιὰ μικρὴ βρύση. Αὐτός εἶχε χτίσει καί
τὴν μεγάλη διπλοκάναλλη βρύση, ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Γυ-
φτόλακκου αὐτῆς τῆς συνοικίας, ποῦ φέρει ὡς τὰ σήμε-
ρα τ' ὄνορά του μέ μικρὴ συγκοπή" Μούς- 'Αλῆ- Μούσαλη
(Γού-μους- 'Αλῆ).

- ② Ἡ ἐπικίνδυνη αὐτὴ κατάσταση ἐκίνησε τότε τὴν προ-
σοχή καί τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρροδίων, καὶ ὁ Μητροπολί-
της Ἰωαννίνων, ἔγραψε στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο
καὶ αὐτό ἔστειλε τὸ ν γινωστόν σ' ὅλο τὸν Ἑλληνισμό
ἑορτομάρτυρα Κοσμᾶν νά βρῇ τρόπο νά σταματήσῃ τὸ κα-
κό. Καὶ ὡς ῥόνος τρόπος ἀπ' αὐτόν θεωρήθηκε ἡ συνεννό-
ησι μέ τὸ ἡρωικὸ Κοῦλι καὶ ἡ ἀποστολὴ ἀπὸ τὰ Κοιτε-
τανᾶτα τοῦ Κοιλοῦ στὰ Κουραντοχόρια τοῦ ἡρώδου
φύτου Ζιουλᾶτη μέ 8λην τὴν φάρμα του ποῦ ἐβγαζε

σπάντα ἔξη ντουφέκια γιά νά ἐνισχύση τό ἐθνικοθρη-
σκευτικό φρόνημα τῶν κατοίκων αὐτῆς τῆς περιοχῆς
νά τοὺς υπερασπίζεται ὁ ἐναντίον τῶν συχνῶν ἀλβανι-
κῶν ἐπιδρομῶν καί νά τιμωρῇ μέ θάνατο κάθε νέον μουρ-
τάτη(1), καί καθέναν, ποῦ θά καταγγέλονταν ὡς ἠκοπτος
νά τουρκέψη.

Τό Σοῦλι, τό προπύργιο τότε τοῦ ἐθνικοθρησκευτικοῦ
αἰσθήματος τῶν ἠπειρωτῶν, γιά ὅλην τήν ἠπειρο, ἦταν
τό προχειρότερο μέσον ἐναντίον κάθε ἐπικιντύνον ἐχθρῶ
τοῦ Χριστιανισμοῦ. Βουλιζόμενοι ἀποστέλλονταν σέ κάθε
ἠπειρωτική ἑπαρχία οἱ ποῦ κιντύνευε ἀπό τοὺς Σιέχληδες
ὁ Χριστιανισμός μέ τόν Ἑλληνισμό. Στέλνονταν ἀκόμα οἱ
ἀπόγονοι τῶν Βουλιατῶν τούτων στό Λεσκοβίκι, στήν Πρε-
μετή, καί σέ δύο τρία μέρη τῆς Νοτιοδυτικῆς Μακεδο-
νίας, τιμώμενοι γιά τήν παλληκαριά τους, καί καυχόμε-
νοι γιά τήν καταγωγή τους ἀπό τό ξακουσμένο καί ὑπε-
ρένδοξο Σοῦλι, καί διακρίνονται γιά τήν ἀνρεία τους
καί τοὺς ἀρειμανιότητά τους ὡς τά σήμερα.

- ③ Οἱ Ζιουλαταῖοι, φάρα μ' ἑκατόν τριάντα τρεῖς θυγά-
τρες, ὑπό τήν πατριαρχική διοίκηση τοῦ κερωντόσαρου Χαν-
λάτη τοῦ Καπετάν Φώτου, ἐγκαταστάθηκε ἀρχή-ἀρχή
(1) - Ἐξομότης, ἀλλαξόπιστος, χριστιανογύρισμα.

κατά τὰ 1765 στήν Τσερκοβίστα τῶν Κουρέντων, χωριό
μιά ὥρα μεσημβρινά ἀπό τό σημερινό Σούλι. Χρηστοβα-
σίλη καί στήν αὐτή ὕχτη τοῦ Καλαριᾶ κείμενο. Οἱ Τσερ-
κοβιστινοί τοὺς ἔχτισαν γιά νά συμμαζεύωνται τήν
νύχτα καί τές Κυριακές στήν μεσημβρινοανατολική
ἕκρη τοῦ χωριοῦ κοντά στό παρεκκλήσι τῆς Ἁγ. Παρα-
σκευῆς κα' ἀκριβῶς ὅπου βρίσκονται σήμερα τὰ σπήτια
τῶν Ζωταίων, ποῦ ἔχουν ἔρθει ἀπ' ἀργότερα ἀπό τήν
Δρόβιανη τοῦ Δελβίνου, κα' ἐποικιοδοτήθησαν, γι' αὐτά
μένουν στήν Τσερκοβίστα μέ τὰ χωράφια ποῦ ὀνομάζοντα
ὡς τὰ σήμερα "Η ησιά" στήν ἕκρη τοῦ Καλαριᾶ. Στήν
Τσερκοβίστα λοιπόν βρισκόμενοι οἱ Ζιουλαταῖοι ἄ-
νέλαβαν νά φονεύουν κρυφά καθε ὑποκτον ἐξορμίας
σ' ὅλα τὰ χωριά, χωρίς ὅμως νά χτυπήσουν καί τές παλ-
τουρκεμένες μεγάλες δρόδες τοῦ Αἰόκου, τῶν Κουρέν-
των, τοῦ Ριαχόβου, τοῦ Αἰθίνου καί τῆς Κρετσούνιστας
διότι θεωρῶνταν πολύ μέγας καί πολύ ἐπικίνδυνος
αὐτός ὁ ἀγῶνας, ποῦ μπορούσε νά κινήσῃ τήν Τουρκί-
κή Κυβέρνησι ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν.

Μέ τήν ἐγκατάστασι τῶν Ζιουλαταίων στήν Τσερκο-
βίστα, ἀνεπτύχθηκε μιὰ φοβερή τρομοκρατία ἐναντίον

τῶν ἐξαγορῶν, καί δέν τολροῦσε πλειά νά ἐξασπάσῃ
κανεῖς μέ βλες τέσ ἐνέργειες καί τέσ ὀλικές κι' ἡθι-
κές παροχές, ποῦ πρόσφεραν οἱ Σιέχης, γιατί κρέ-
νονταν ἅπανα τους ἔτοιμο τό σπαθί τοῦ ὄπου Ζιου-
λάτη!

- ④ Ἀλλά δέν πέρασαν πλείστερο ἀπό δύο-τρία χρόνια
κι' οἱ Τουρκοκρατοσυνιστιῶτες, ποῦ κατοικοῦσαν τήν
συνοικία, ποῦ λέγεται ὡς τά σήμερα Τζέφρου (τοῦ Τζαφέ-
φρ) βουλήθηκαν νά χτίσουν τζαμί στήν Κρατσούνιστα
ὡς εἶδος διαμαρτυρία γιά τοῦς φόνους ποῦ γένονταν
τῶν φίλων τους, καί γιά νά χτυπήσουν κατακέφαλα τόν
Χριστιανισμό, πῆγαν μία νύχτα ξημερώνοντας τό Μέγα
Σάββατο καί μαγάρισαν στήν Ἁγία Τράπεζα τῆς ἐκκλη-
σίᾳ τοῦ Ἁγ. Νικόλα. Πῆγε τό πρῶτό ὁ Παπῆς νά λει-
τουργήσῃ, καί τί νά ἴδῃ! Ἁγία Τράπεζα, Βαγγιέλιο, Προ-
κοριδῆ, Δισκοπότρη, Ἀντιρήνσιο, ὅλα μαγαρισμένα! Ποιοί
ἄλλοι μπορούσαν νά κάνουν αὐτό, παρά οἱ Τζαφριανοί
μουρτῶτες; Ἀμέσως ἔδωκε εἶδησι τό χωριό δι' αὐτό
κι' αὐτό ἔκαν οἱ Τοῦρκοι στό ἱερό τοῦ Ἁγ. Νικόλα.

Τά κεφάλια τοῦ χαρτοῦ ἔκαναν ὅπως συνβούλε κι'
ἔστειλαν Ἐπιτροπή στόν Μικτόν ὄφρα τόν Μουχιάτ
ποῦ ἀπερίαζε στά λόγια τῆς ὁστροβίστας νά πάρῃ τό

ντουφέκια του καί νά πή νά σφάζη τούς Τζεφριανούς.

Ἀκούοντας ὁ Καπετάν Φῶτος τήν ξεροσυλία πῶγεινε
στόν Ἀν. Νικόλα, δάκρυσε ἀπ' τήν ἀγανάχτισί του, κι' εἶπε
στήν Ἐπιτροπή:

—Τί νά σᾶς κάνω ἀδέρφια! Μῦχει δεμένα τά χέρια τό
Σοῦλι.... Ἡ' ἔχει διαταγμένον νά μὴ σκοτώσω τουρκε-
μένους; ἀλλ' ὅσους θέλουν νά τουρμεύουν! Μπορῶ νά πα-
ρακούσω; Αὐτό ποῦ μου ζητᾶτε θά κάνη μεγάλο μπούγιο
στά Γιάννινα καί μπορεῖ νά φέρη κακὰ τό Σοῦλι...

Τότε ὁ γιός του, ὁ Βασίλης, πατάχτηκε ἀπάνω καί τοῦ
εἶπε:

—Πατέρα μου Καπετάνε! Ἐγὼ δέν ἔλαβα καμιὰ διαταγή ἀπὸ
τὸ Σοῦλι.... Ἐσύ, πῶλαβες, φύλαξέ την. Ἐγὼ ποῦ δέν
ἔλαβα, θά πάω ἀπόψε τήν νύχτα καί θά τοὺς σφάζω τούς
μουρτᾶτες!....

Στά λόγια τοῦ Βασίλη ἦρθαν ἐπικουροὶ κι' ὅλοι οἱ
ἄλλοι, ποῦ ἀποτελοῦσαν τήν φάρα, φωνίζοντας:

—Θάνατος τοῦς Μουρτᾶτες! Νά πάρε νά τοὺς σφάζουμε!
Νά πάρε νά τοὺς σφάζουμε!

Τότε ἀναγκάστηκε κι' ὁ φρόνιμος Ἀρχηγός, ὁ Καπετάν
Φῶτος, ὁ Ζηουλάτης νά πῇ στήν Ἐπιτροπή:

-Σύρτε στο χωρίο σας, κάνετε σάν πώς δέν 'έγινε τίποτε, πάρτε Βαγκέλιο, Δισμοπότηρο, κι 'ότι ' άλλο από τό Μαναστήρι, γιά νά κάνετε τήν 'Ανάσταση, κι 'εγώ θά κάνω ρέ τά παιδιά μου τά χρέη μου σάν Χριστιανός καί σάν Σουλιώτης!

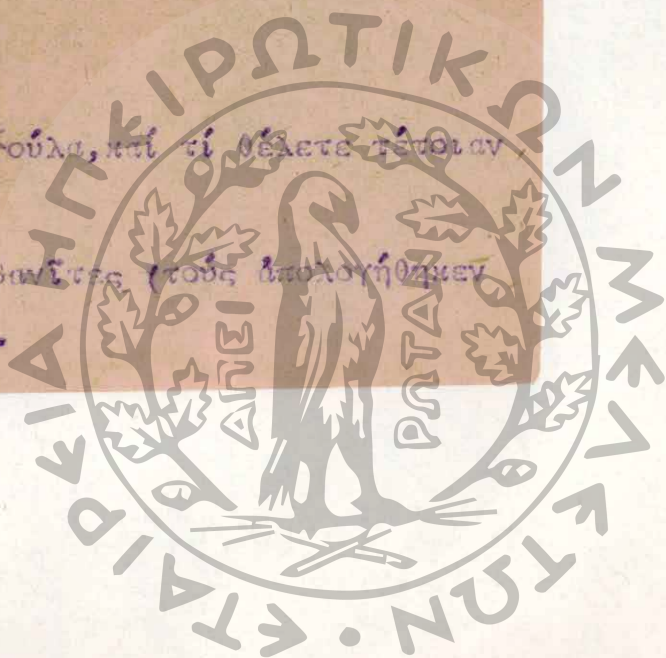
'Εφυγε ή 'Επιτροπή ευχαριστημένη, κι 'οί Ζιουλαταίοι βλην τήν ήμέρα τροχεύσαν τά σπαθιά τους, καθάριζαν τά ντουφέκια τους καί τές πιστόλες τους καί τούς 'έλλαξαν τά στερνάρια.

"Όσαν σημάδεψαν τ'άστέρια στόν ούρανόοι Ζιουλαταίοι, βλοί" πῦρ καί μανία " ξεστράτεψαν από τούς λόγγους τής Ίσερκοβίστας γιά τούς Μούρκους τής Κρετσούνιστας. 'Απόδειπνα 'έφτασαν στό Τσιφλίκι. Οί ρισοί πήγαν ρέ τόν Βασίλη καί χτύπησαν στήν Κούλα του Γιανούς 'Αλή-μπεη ποῦ 'ήταν μέσα ρέ δέκα δώδεκα πατριώτες του Αιάνηδες, κι 'οί ' άλλοι οί ρισοί ρέ τόν Καπετάν Φωτο τήν κολιόρησαν απ'ύλες τές ρε-ριές.

-Ποιοί είστε σεις;

Τούς φώναξαν από τήν Κούλα, καί τί θέλετε τούτοιαν 'έρα;

- Είμαστε διαβῆτες 'Αρβανίτες (τούς απολογήθηκαν

ἀρβανίτικα. Ἐρχόμεστε ἀπὸ τὴν Παραμυθιά καὶ πᾶρε
στό Λιασκοβίκι. Θέλωμε νὰ κοιμηθοῦμε ἀπόψε στό κονάκι
σας, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν ἀπόψε πασκαλιά, καὶ
τό πρωὶ θὰ φύγωμε.

- Ὅρδὸ (1)

Φώναξε ἀπὸ μέσα ὁ Γιουνούς. Ἀλῆ-μπεης κι ἦνοιξε
ἀμέσως διὰλατὴ ἢ μεγάλη θύρα καὶ μπήκεν μέσα οἱ
Σουλιῶτες σάν λύκοι μέσα σέ μαντρί μὲ γιδοπρόβατα.

Μόλις μπήκαν κι ἀντικρύστηκαν μὲ τοὺς Ἀρβανῆτες,
"φράγγ" τὰ σπαθιά, καὶ σέ μιά στιγμή ὁ Γιουνούς
Ἀλῆ-μπεης μὲ τοὺς δικούς του εἶταν ὅλοι σκοτωμέ-
νοι, χωρὶς ν' ἀκουστῇ τίποτε στό χωριό. Ἀπ' ἐκεῖ τρά-
βηξαν στοῦ Τζέφρου, ὅπου οἱ μισοὶ ἔκλεισαν ἀπ' ὅλες
τές μεριές τὴν συνοικία, κι ὕστερα οἱ ἄλλοι οἱ μι-
σοὶ μπαίνοντας στὰ σπήτια μὲ τὴν ἀράδα, περνοῦσαν
"ἐν στόματι μαχαίρας" ἄντρες γυναῖκες καὶ παιδιὰ
ἐκατόν δυό ψυχές τό ὅλον!

Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐερὴ ἐκατόμβη μόνον δυὸ ἄντρες γλύ-
τωσαν, ἄγνωστον πῶς, καὶ γιὰ νὰ σωθοῦν κατάφυγαν ἀπὸ
τουρκερένα χωριὰ τῶν Φιλιππῶν, ὁ ἓνας στὴν Κότσικα
κι ὁ ἄλλος στὴν Κονίσπολη.

"Ισως ρωτήση κανείς:

Καί τί ἔκανε ἡ τουρκικὴ Διοίκηση στὰ Γιάννινα, ὕστερα ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῶν ἑκατὸν δύο Τούρκων στὴν Κρετσούνιστα;

— Δέν ἔκανε τίποτε, γιατί δέν ὑπῆρχε τότε κρατικὴ ὀργάνωση καί γιατί, ἡ μόνη στρατιωτικὴ δύναμη, ποῦ διέθετε τότε, εἶταν μιὰ μικρὴ φρουρά ἀπὸ ἑκατὸν πανῆντα ὡς διακοσίους ἑβραχούς ἄντρες, Τουρκογιαννιώτες, βλούς καί τίποτε ἄλλο, κι' ὅταν ὁ Σουλτάνος διέταξε πόλεμον ἐναντίον ἑνὸς μέρους ἢ Ἑπαρχίας τοῦ Κράτους τοῦ ἢ ξένου Κράτους, μαζί μὲ τὸν γενιτσαρικό στρατό του, ποῦ ἦταν ἡ μόνη στρατιωτικὴ του δύναμη, στρατολογοῦσε κι' ἄτακτους Ἀρβανίτες, ἀπὸ τὰ τουρκικά μέρη Ἀρβανιτοχώρια κι' ὅχι ἀπὸ τοὺς Τουρκογιαννιώτες, γιατί αὐτοὶ εἶχαν προνομιακὴ τὴν φρουρὰ τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων καί δέν υποχρεώνονταν σ' ἄλλες στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις.

"Ἄλλως τε οἱ Πασαῖς τῶν Γιαννίνων ἀπέφευγε νὰ κινή γνωστὰς τέτοιες σκηνές στὴν Κυβερνήσιν τοῦ στήν Πόλη, γιατί φοβόνταν τ' ἀποτελέσματα ἑνὸς πολέμου στὴν περιφέρειά του, καί μόνον στήν ἑκτακτὴ ἰσχύϊ, ὅταν

δέν μπορούσε ν' αποφύγη ἓνα κίνημα, ἔγραφε στήν
Μόλη καί ζητοῦσε διαταγή τί νά κίνη, ὅπως ἔγινε
στά 1750 πρὸς τήν πρώτη ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Σου-
λιού.

Ἡ σφαγή τῶν Τουρκοκρετσουνιστιῶν ἦταν ἓνα πολύ
μεγάλο γεγονός ὅχι μόνον γιά τήν Κρετσούνιστα, ἀλ-
λά καί γι' ἀκέρια τήν περιοχή τῶν Κουρεντοχωριῶν,
ἀπό ὀγδοῆντα τέσσερα χωριά, ὥστε καί γιά ὅλη τήν ἡ-
παρχία τῶν Γιαννίνων, γιατί μόλις οἱ ἄλλες Τουρ-
κερένες δράδες τῶν Κουρεντοχωριῶν : τοῦ Λιόκου, τῶν
Κοῦρέντων, τοῦ Ριαχόβου, καί τοῦ Λιθίνου ἔραθαν τήν
σφαγή τῶν Τουρκοκρετσουνιστιῶν, ἄνθρωποι χθεσι-
νοί ἀπόλεμοι παγιάδες, νόμισαν ὅτι εἶχε ὀργανωθῇ
μεγάλη συνωμοσία ἐναντίον ὅλων τῶν ἀλλαξοπίστων,
τρόμαξαν καί κουβαλήθηκαν ὅλοι σέ μιὰ ἐβδομάδα στά
Γιάννινα γιά νά σωθοῦν, αὐτό ποῦ ἐπιζητοῦσαν κι' οἱ
Τουρκογιαννιώτες γιά νά γένουν πλειότεροι, καί ἔτσι
δέν ἔπρεπε πλειό ψυχὴ Τουρκερένη στήν περιοχή τῶν
Κουρεντοχωριῶν, καί διατήρησε ἡ περιοχή αὐτὴ ἔκτοτε
τὸν ἑλληνοχριστιανικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκείνου καί
γλωσσικῆς, ὥς τὰ 1913, ποῦ ἐλευθερώθηκε, καί κατὰ
λύθηκε γιά πάντα στήν ἡμετέραν τὸ Τουρκικὸν κράτος

Μπορούμε νά ποῦμε συνειδοχικά ὅτι θά εἶταν ἕλλη
ἢ ἐθνικοθρησκευτική μορφή τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἑλλη-
νόφωνης ἡπειρώς, ἣν δέν ὑπῆρχε τό ἡρωικό Σοῦλι, ποῦ
στάθηκε ὁ μεγαλύτερος πρόμαχος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί
τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποῦ δέν ἐξυπακούονταν ποτέ τότε
τό ἓνα χωριό τό ἄλλο, καὶ ἕλλη ἢ σύνθεσή της, καὶ ἕλ-
λη ἡκόμα ἢ πολιτική της τύχη σήμερα!

Δόξα, λοιπόν, καί τιμὴ σ' ἐκείνη τὴν ἀθάνατη καπε-
τανοκρατίᾳ τοῦ Σουλιάτικου Τετραχωριοῦ (1), ποῦ οἱ
πανένδοξοι κάτοικοί του θόρυπα ἀπὸ μεγάλα καὶ θαυ-
μαστά ἡρωικά κατορθώματα ἐναντίον τῶν Τούρκων καί
τῶν Τουρκαρβανίτων, καί πρό πάντων τοῦ αἰμοβορώτατου
δολιώτατου καὶ πολυρηχανικώτατου Ἀλή-Πασῆ, ἀναγκά-
στηκαν νά υποκύβουν στὴν παῖνα καὶ στὴν ἔλλειψι πυ-
ροραχικῶν. Καὶ ἐκείνη μὲν ἡ ἀρωτότυπη καὶ ἡρωική
Καπετανοκρατία, ἢ Ἀριστοκρατική Δημοκρατία, νά δια-
λυθῇ, ὁ δὲ ὑπερηφανὴς πληθυσμὸς της νά δοῇ στὴν
πάτρίαν γῆν, καὶ νά καταφύγῃ σ' ἄλλες ἑλληνικὰς γωνίας,
γιά νά χρησιμεύσῃ ἀργότερα ὡς πρόμαχος τῆς Ἑλληνι-
κῆς Ἐλευθερίας, στὴν μεγάλη ἐκείνη Ἑλληνική Ἰσone-

(1) Τὸ Τετραχῶρι τοῦ Σουλίου διαιρεῖται ἀπὸ τὰ 4
χωριά: 1) Σοῦλι, 2) Σαρωνίβα, 3) Κιλίβρι, 4) Ἀβάρδιο.

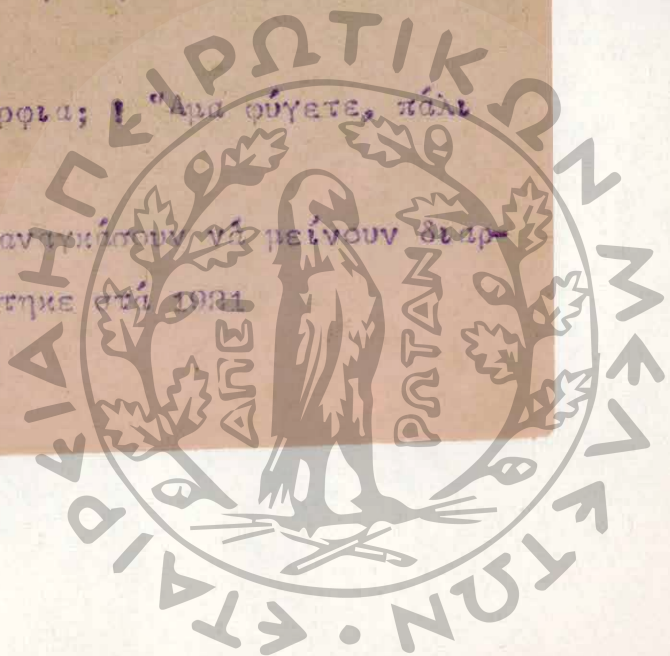
γερσίας μας τοῦ 1821 ν' ἀνυψώσῃ σ' εὐλαμπὴ ἐποποιή-
ϊα τὴν ἀθάνατὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ν' ἀναγρά-
ψῃ τ' ὄνομα τοῦ Λουλιῦ στὴν Ἱστορίαν μ' ἀσβήστα χρυ-
σὰ γράμματα, καὶ νὰ συντελέσῃ πάρα πολὺ στὴν ἀπε-
λευθέρωσιν τῆς πρώτης ἀπελευθερωμένης Ἑλλάδας, ποὺ
χρησίμευε ὡς ἀφετηρία κ' ἔρεισμα ὅλων τῶν ἀπελευθερω-
τικῶν ἀγώνων πῦλαιναν μετὰ ταῦτα στὰ 1854 1866-69
1878, 1896, 1897, 1912-1913, 1914, 1918, 1920 & 1921 νὰ
θέσωμε τὸ ἀπελευθερωτικὸ πόδι μας στὴν Ἀσία, καὶ
νὰ βλέπωμε πρὸς τὸ παρὸν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως τῶν
ὀνείρων μας ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ ἀπελευθερωμένου Ἑλ-
ληνικοῦ Κράτους(1).

Ὅταν λοιπὸν ἡ περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν ἀπαλλά-
χτηκε ἀπὸ τὸ ν' Ἐφιάλτη τῆς ἀλλαξοπιστίας, τότε οἱ
Ζιουλαταῖοι θέλησαν νὰ ἐπιστρέψουν στὸ Λούλι στὰς
οἰκογενεῖές τους, ἀλλὰ σηκώθηκαν τὰ χοριά στὸ πό-
δι, λέγοντά τους:

— Ποῦ μᾶς ἀφίνετε, ἀδέρφια; Ἦ ἀρὰ φύγετε, καὶ
τὰ ἴδια θάχωρε!

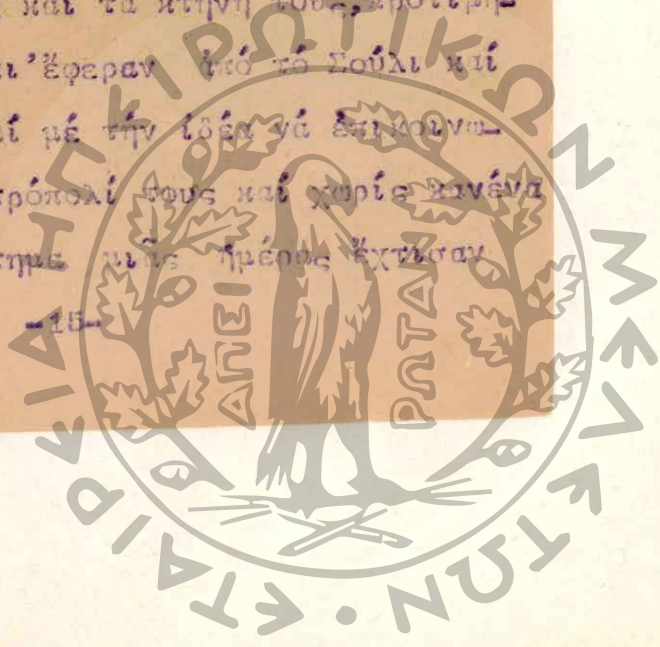
Καὶ γιὰ νὰ τοὺς πειθανηκίσουν νὰ μείνουν διαρ-

(1) αὕτῃ ἡ διήγησις γράφτηκε ἐπὶ 1921

κῶς στό κέντρο τῶν χωριῶν αὐτῶν, ὅς προτάτες τους
καί φόβητρο τῆς ἀλλαξοπιστίας τους παραχωρήθηκε
ἀπό τά χωριά Κούρεντα, Μπουτζαρᾶ, Γούργ. ἄνιστα, Καλο-
χωρι, Μπραγουρή καί λοιπά τῆς ἀριστερῆς ὕχτης τοῦ
ποταροῦ Καλαρᾶ ἢ ἀγροτική περιοχὴ ποῦ κατέχει σήμερα
τό λεγόμενο Σούλι-Μολυχρόνη, κι' ἀπό τά χωριά Κρετσού-
νιστα, Τσερκοβίστα, Ριζό, Γρανίτσα, Ζέλιστα, Κοσόλιανη,
Σιούτιστα, Ράγκου καί λοιπά τῆς δεξιᾶς ὕχτης ἢ ἀγρο-
τική περιοχὴ, ποῦ κατέχει σήμερα τό λεγόμενο Σούλι
Χρηστοβασίλη, ἔκταση, ἀπό τήν μιᾶ καί τήν ἄλλη ὕχτη
τοῦ ποταροῦ, ἀντίκρυ-ἀντίκρυ, τρεῖς χιλιάδες στρέμ-
ματα ὑψάνω καίτω σέ χωράφια, βοσκῆς λόγγα. Τούς ἔδα-
ναν ἀκόμα καί χίλια γιδοπρόβατα, σιρόντα γελύδια,
καί ἔλογα, καί βούλια.

Οἱ Ζιουλαταῖοι, γενόμενοι κύριοι μιᾶς τέτοιας ἀ-
γροτικῆς περιοχῆς, ποῦ μπορούσαν γά ζήσουν ἄνετα
μαζή μέ τά κοίρνιά τους καί τά κτήνη τους, προτίμη-
σαν νά μείνουν αὐτοῦ κι' ἔφεραν ἀπό τό Σούλι καί
τές οἰκογένειές τους καί μέ τήν ιδέα γά ἀπλοῦνα-
νοῦν εὐκόλα μέ τήν Μητρόπολιν τους καί χωρίς κανένα
φυσικό ἐμπόδιο σέ διάστημα μιᾶς ἡμέρας ἔχτισαν

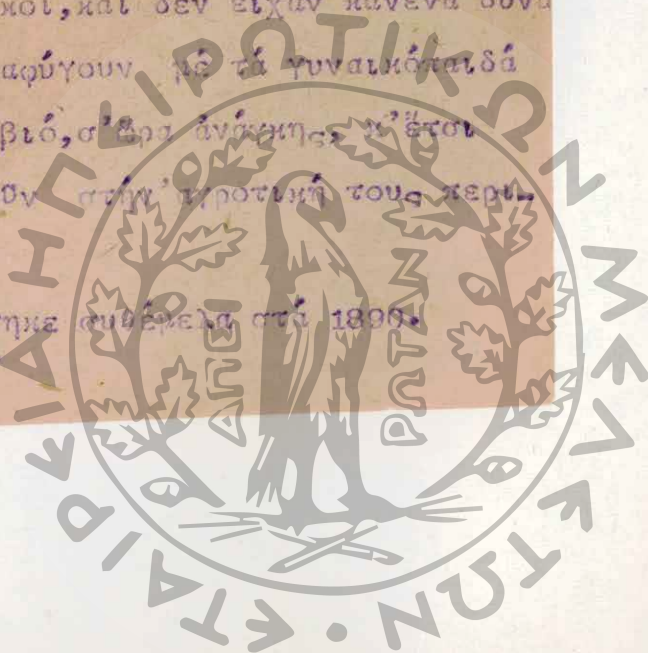

τό πρώτο τοῦς σπῆτι , εἶδος δυνατῆς κούλας (1), στήν κορφή τῆς πλαγιᾶς, στήν ἄριστερή ὕχτη τοῦ Καλαρά , ὅπου χτίστηκε ἀργότερα τό Βούλι - Πολυχρόνη, ἀλλά νέμονταν ἀπ' ἐκεῖ ποιμνιοτροφικῶς καί γεωργικῶς, ὅσο τοῦς ἦταν δυνατόν , ὡς τέλεια ἰδιοκτησία τους, καί τήν περιοχή τοῦ σημερινοῦ Σουλιοῦ Χρηστοβασίλη, ἀπό τήν δεξιὰ ὕχτη τοῦ ποταμοῦ.

Σ' αὐτό τό ἕνα καί μόνο σπῆτι, πῶ μοιαζε ἀπό μακριά σάν κάστρο καί γι' αὐτό ὡς τὰ τελεταῖα, ποῦ τό θυροῦμαι ἐγώ ὀρθό (2) (1882) , ἀνοράζονταν ἀκόμα "κούλα", ἔδωκαν οἱ περίοικοι τ' ὄνομα Σούλα , γιστί δέν πιστεύω νά τοῦ ἔχουν δώσει αὐτό τ' ὄνομα οἱ ἴδιοι οἱ Ζιουλαταῖοι.

Δέν πέρασε ὥρας πολὺς καιρός καί κατάλαβαν οἱ Ζιουλαταῖοι ὅτι μέ ὀλην τήν ὀχυρότητα τῆς κούλας τους, δέν εἴταν ἀσφαλισμένοι ἐκεῖ γιατί εἶχαν τὰ Γιάννινα σ' ἀπόσταση πέντε ὥρων μακριά, ἀπ' ὅπου εὐκολα μπορούσαν νά τοῦς χτυπήσουν οἱ Τούρκοι, καί δέν εἶχαν κανένα δυνατό βουνό κοντά γιά νά καταφύγουν. μέ τὰ γυναικόπαιδά τους καί τό ζωντανό τους βιό, σ' ἕνα ὄνομα, καί ἔτσι ἀποφάσισαν νά ἐγκατασταθοῦν στήν ἑπομένη τους περί-
(1) - Ὀχυρὸς πύργος

(2) Ἡ κούλα αὕτη γιγερίστηκε συνέχεια στί 1899.

οχή της δεξιᾶς ὄχτης τοῦ ποταμοῦ, καί γιά ἔναχουν
ἓνα φυσικό ἐμπόδιο ,τόν ἀγεφύρωτο ποταμό, ἀπέναντι
τῶν Γιαννίνων ,καί γιά νά βρίσκονται στούς πρόποδες
τοῦ βουνοῦ τῆς Ζιούτιστας,δχυρώτατου βουνοῦ,ὅπου
μποροῦσαν νά καταφύγουν σ' ἄρα ἀνάγκης τὰ γυναικόπαι
δά του, καί ν' ἀποφύγουν κάθε κίνδυνο ἀπό τοῦ
Τούρκου. "Ετσι,λοιπόν,πέρασαν τόν Καλαῖα, μέ ὅλες
του, τές ψυχές οἱ Ζιουλαταῖοι κι' ὅλο του, τό ζωνταν
νό καί τό κουβαλητό βιό ,ἀπό τήν ἀριστερή του ὄχτη
στήν δεξιᾶ,κ' ἔχτισαν ἄλλο σπίτι, ἄλλη κούλα, στή μι
κρή στρογγυλή καί βραχώδη ράχη τοῦ "Αν. Νικόλα,
δίπλα στόν ποταμό ποῦ λέγεται ὡς τὰ σήμερα "Παλιο
κούλα" καί φαίνονται ' ακόμα λαμπρά τὰ ἐρείπια
της καί τό σχέδιό της.

Τότε ἔχτισαν καί τήν ἐκκλησίᾶ τοῦ "Αν. Θανάση
ποῦ φέρει ψηλά ἀπό τήν δυτική θύρα,ἀπάνω μέ' σέ
στρῶμα ὁσβέστης,κατωμένη μέ τό δάχτυλο, τήν χρονο
λογία 1778."Ετσι πάλι καί τό δεύτερο σπίτι τῶν Ζιου
λαταίων, ἦτοι ἡ δεύτερη κούλα ἀνοικοδόμησε κι' αὐτό
Ζούλι, γιά τόν ἴδιο λόγο καὶ ἀνοικοδόμησε ἔτσι καί
τό πρῶτο.

Κατ' αὐτόν λοιπόν τόν τρόπο, τὰ δύο αὐτά σπίτια,ἤ
οἱ οἱ δύο κούλες,ἡ μία ἀπό τήν ἀριστερή ὄχτη

τοῦ ποταμοῦ κι' ἡ ἄλλη ἀπὸ τὴν δεξιὰ, ἐχρησίμευσαν
ὡς θεμέλιο τῶν δύο ὁμωνύμων χωριῶν, ποῦ πῆραν τὸνομα
τοῦ ἡρωϊκότετου Σουλιοῦ.

Γιὰ κάμποσα χρόνια τέσσερα ^{ἔτη} πέντε, ἢ καὶ πλείοτε-
ρα, ἀφόντας ἐγκαταστάθησαν στὴν δεύτερη κούλα, ἀπὸ τὴν
δεξιὰ ὕχτη τοῦ Καλαριῶ οἱ Ζιουλαταῖοι ἐνέμονταν καὶ
τὴν ἀγροτική περιοχὴ τῆς πρώτης Κούλας, ἀπὸ τὴν ἀρι-
στερὴ ὕχτη. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, ὥσως καὶ προτύτερα
ἔχουν ἀνοικοδομήσει πρῶτοι αὐτοὶ στὰ ἑρείπια τοῦ
ἀρχαίου μοναστηριοῦ τῆς Παλιωρῆς (1) μιὰ μικρὴ ἐκ-
κλησία, εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας, ποῦ
ὑψώθηκε ἀργότερα σὲ μεγάλο μοναστήρι, ἀφοῦ τὸ πλούτι-
σε καὶ τὸ μεγάλωσε ἀργότερα ὁ Ἡγούμενος Ἑλίας,
μέ χρήματα ποῦ εἶχε συνάξει στὴν Βλαχιά, γι' αὐτὸ καὶ
προσωνοράστηκε "Βλάχος".

Ἡ οἰκογένεια τῶν Ζιουλαταίων εἶχε τιρὲς καὶ δι-
καιώματα χτιτόρων σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι, ὅς τὴν ἡμέρα,
ποῦ πέθανε ὁ πρῶτος Χρηστοβασίλης (1856). Αὐτὸς εἶχε
κι' ὅλη τὴν μεσημβρινή πλευρά τῶν ὁριζιῶν (ὀντάδων)
(1) ἀρχικῶς τὸ μοναστήρι αὐτὸ χτίστηκε στὰ 1285

ἀπὸ τὸν Σέρβον Δεσπότην τῶν Γιαγνίλων Θωρᾶ. Ἀπὸ τ'
ὄνομα δέ εἰκόζομε ὅτι εἶναι χτισμένον στὴν ἀρχαία πόλιν

στήν διάθεσή του μέ όλα τά χωριά τῆς ἑξειᾶς ὀχτῆς
τοῦ Καλαρᾶ, ἀλλ' ἀπό τόν θάνατό του καί δῶθε, πῆραν τήν
Ἐφορε

πιτροπία τῆς Παλιουρῆς πρόκριτοι Γιαννιώτες
κι' ἐδιώξαν τούς χωρικούς, κι' αὐτό ἐξακολούθησε καί
πέρα ἀκόμα ἀπό τόν χωρισμό τῶν ἑπαρχιῶν Βελλᾶς καί
Ἰωαννίνων.

Ἀλλ' ἐπειδή ὁ ποταμός Καλαρᾶς εἶταν ἀγεφύρωτος, ὅπου
εἶπαρε παραπάνω, κι' εἶναι ἀδιόβατος τόν χειμῶνα, πολ-
λές φορές καί τό καλοκαῖρι, ὅταν εἶναι βροχερό, οἱ
Ζιουλαταῖοι σκέφτηκαν νά ξεκάνουν τήν πρώτη τους
κούλα, μαζί μέ τήν ἀγροτική τῆς περιοχῆ, γιατί πολ-
λοί ἀπ' αὐτούς ποῦ εἶταν ἀναγκασμένοι νά πηγαίνουν
πέρα δῶθε ἀπό τήν περιοχῆ τῆς μιᾶς κούλας στήν ἄλ-
λη, κιντύνευαν κάθε τόσο νά πνιγοῦν, καί τήν κούλη-
σαν στόν πλούσιο ἕρχοντα τῶν Μεγάδων τοῦ Ζαγοριοῦ
Χατζῆ Μάνθον Γκῆνον, γιάτρινόσια φλωριά βενέτικα.
πολύ, ἤρεῖτον κι' ἀπ' αὐτό ὠνομάστηκε Παλιουρῆ (καλαϊός=
ἐρείπια τοῦ ἤρεϊου) ἤν καί λατινῇ παράδοσιν ἀναφέρει
ὅτι ὠνομάστηκε ἔτσι ἀπό τήν πρώτη εἰκόνα τῆς, ποῦ
βρέθηκε ἀπάνω σ' ἐνα πάλιουρα, κι' ἐνῶ τήν πῆγαιναν
στήν ἐκκλησιᾶ τῆς Πτραγουρῆς, αὐτή ἐνῶρχονταν στόν
πάλιουρα.

Ὁ Χατζῆ Μάνθος ἦταν πολὺ εὐεργετικὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, εἶχε πλουτίσει, ἔλεγαν, στὴν Βλαχιά, καὶ εἶχε κάνει πολλὰ καλὰ στὴν κοινωνία καὶ πρὸ πάντων στὸ χωριὸ του, τοὺς Μεγάδες, οὗτοι εἶχε χτίσει καὶ ζωγραφίσαιρὲ χρήματά του, λαμπρὴ ἐνοριακὴ ἐκκλησίᾳ τὸν Ἀν. Γεώργη, ποῦ διατηρεῖται ὡς τὰ σήμερα σὲ καλὴ κατάστασι. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε ἄλλα τέκνα, τὸν ἐκληρονόμησε ὁ μόνος ἔγγονός του Πολυχρόνης, γυιὸς τοῦ προπεθαμένου γυιοῦ του.

Ἄρα ἔγινε κάτοχος ὁ Χατζῆ Μάνθος τῆς ἀριστερῆς κούλας, μὲ ὅλην τὴν ἀγροτικὴν περιοχὴν της, ἔχτισε γεωργικὰ σπίτια, καὶ ἔφερε ζευγίτες, ἀπὸ τὰ περίχωρα γιὰ νὰ δουλέψουν τὸν καλλιεργήσιμον τόπον, ἔχτισε ἕνα θαυμάσιον πέτρινον γεφύρι μεσαιωνικῆς μορφῆς στὸν ποταμὸ Σπολίτσα

(1) καὶ ἔκοψε τὴν συγκοινωνίαν τοῦ χωριοῦ μὲ τὸν κάμπο τὸν χειρῶνα, καὶ μὲ ἰὰ λαμπρὴ θεολογύριστη ἐκκλησίᾳ, τὸν Ἀν. Γεώργη, σταυρικῶς σχήματος καὶ τὴν ζωγράφισε ἐσωτερικῶς καὶ τῆς ἐστόλισε τὸν τέμπλον μὲ εἰκόνες ἀπὸ τὴν πόσά του στέκονται δύο

(1) Ὁ ἀρχαῖος ποταμὸς "Αἰδώνης" ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Αἰδώνης καὶ χύνεται στὸν Καλαρὶ Λίκο

ὡς τὰ σήμερα, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, καὶ φέ-
ρουν χρονολογία καὶ τόπον κατασκευῆς 1806 Μόσχα".
"Ἐτοί χτίστηνα τό'αριστερό Σούλι , τοῦ προώδευε γερ-
γικῶς ὑπὸ ἰδιοχτῆτες Χριστιανούς καὶ θά προώδευε ἀκό-
μα, ὅτε στά 1823, τοῦ εἶχε πεθάνει πλειά ὁ Χατζῆ Μάν-
θος ὁ κληρονόμος καὶ ἑγγονός του Πολυχρόνης καταδικά-
στηκε εἰς θάνατον καὶ θανατώθηκε ἀπανθρωπότετα , καθὼς
θά ὁμιλήσωμε παρακάτω , καὶ πέρασε τό Μούλι αὐτό στά
τούρκικα χέρια τῶν Μτιναίων.

Κατ'ἐκείνη τήν ἐποχὴ μ(1823) εἶταν στήν'ακρὴ τῆς ἡ-
μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐπανάστασι τοῦ 1821 καὶ τό μῖσος
τῶν Χριστιανῶν ἐναντίοντῶν Τούρκων εἶχε ἐξαφοῦ ὅσο
ποτέ ἄλλοτε.

Μιά βραδυά ἔφτασε στήν κούλα τοῦ Πολυχρόνη γιά νά
ξενυχτήσῃ ὁ Μπέκιο Μτίνος (ἡλικίῃ Ἀρμεντίν) ἀπό τήν
Λιόψη τῶν Φιλιατῶν , ἐρχόμενος ἐλορόναχος ἀπὸ τό Μεσ-
σολόγγι , ὅπου ὑπηρετοῦσε ὡς ἀρχηγός μικροῦ ἑτάκτου
σώματος (μπουλούκ) μισσης) ἀπὸ συνεταρχοῦτες του Τουρ-
κοσύμηδες. Εἶχε παντῆ μέ ὄλο του τό σῶμα, ὅπως καὶ
πολλοί ἄλλοι Ἀρβανῖτες ἀπὸ τὸν Τούρκον Ἀρχιτεράττην
λίγο παρακάτω ἀπ'αὐτό τό γεῦσι.

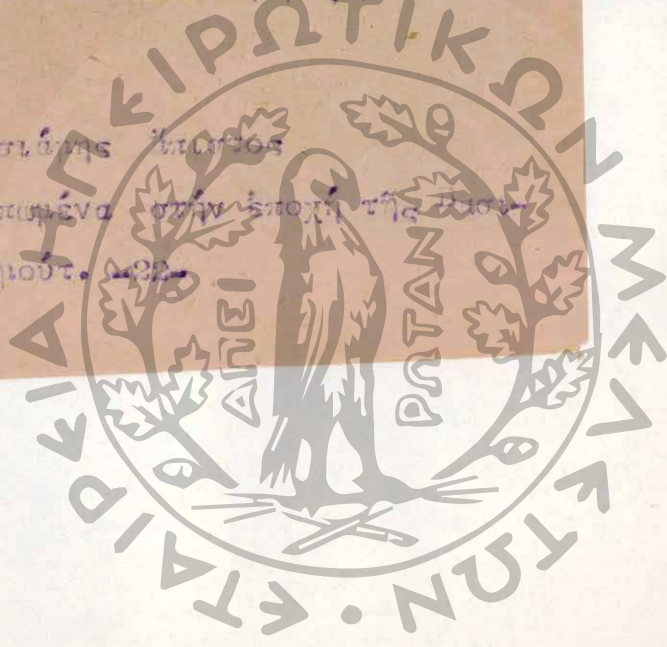

Χουρσήτ Πασᾶ καὶ διευθύνονταν στὸ χωριό του, ὃ
δὲ σκοπός του, ποῦ ταξείδευε ὁλορόναχος ἦταν νὰ
προφυλάξῃ ἀπὸ τοὺς συστρατιῶτες τοῦ Τουρκοτσιάρη-
δε, φημισμένους ὡς ἀνέμκίστους (1), τὸν ἑαυτό του,
ἕνεκα σπουδαίου χρηματικοῦ ποσῶ σὲ μαχρουντιέδες (2)
ποῦ εἶχε ἐξοικονομήσει ὡς σωματάρχης, κατὰ τὴν συνή-
θεια τῶν σωματάρχων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ποῦ εἶχαν π
χ. ἑκατὸ στρατιῶτες, κι ἔγραφαν ἑκατὸν πενήντα, καὶ
πλειότερους ἄλλοι στὲς καταστάσεις τους γιὰ νὰ πέρ-
νουν ἕνα πενήντα τὰ ἑκατὸ καὶ πλειότερο σὲ μιστοῦ
ζωοτροφίες, τσαρούχια, καὶ κίππους.

Ὁ Πολυχρόνης τότε εἶχεν ὑπηρέτη, ἦτοι πορτόγυρο
ἕνα νέον εἴκοσι χρονῶν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ χωριό, ὄνομα
ζόμενον Ἀργύρη, κι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἀργύρη τούτου αἶ
ποῦ ζοῦσε ὡς τὰ 870 κατέχω, μέσον τοῦ φιλοιστορι-
κοῦ πατρός μου, ὅλο τὸ ἱστορικό τοῦ δράματος, ποῦ
θὰ διηγηθῶ ὅπως τὸ ἤκουσα πολλές φορές μικρό και..
δὲ ἀπ' αὐτόν.

(1) Τσιάρη μπαρβές, Τσιάρης ἡμιτός

(2) Τούρκικα φλωριάτυπημένα στὴν ἐποχὴ τῆς ἡσυχ-
λείας τοῦ Βουλτάν Μαχμούτ. 122

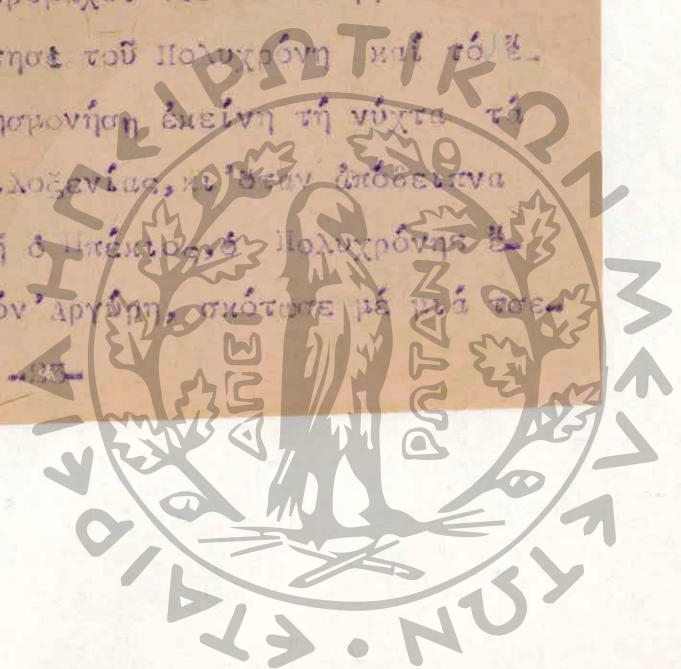
Τὴν στιγμήν, ποῦ ἑνέβαζε ὁ Ἀργύρης τὸ ντισάκι τοῦ Πιέκιου Πίνου, ἀπὸ τὴν ἀδελή στοῦ ἀπάνω π ἀτωμα τῆς κούλας, τὸν εἶδε ὁ Πολυχρόνης ποῦ ἔστραινε καὶ τὸν ρώτησε:

— Τί κάνεις ἔτσι, ρωρέ; Ἐνα ντισάκι δέν μπορεῖς νά σηλώσης; Κρεῖμα στὰ νειάτα σου!

— Εἶναι γιορᾶτο μολύβια, ἀφεντικό!

Τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἀργύρης, ἀλλ' ὁ Πολυχρόνης, ἄνθρωπος ἔξυπνος καὶ πειραμένος, κατάλαβε ὅτι τὸ βάρος δέν εἶταν ἀπὸ μολύβια, ἀλλ' ἀπὸ μεταλλικὸ χρηματικὸ ποσὸ καὶ δέν εἶπε τίποτε.

Ὅταν κάθισαν στοῦ δοξᾶτο, ὁ φιλοξενούμενος Πιέκιος ἔρχισε νά διηγιέται στοῦν Πολυχρόνη ὅτι ἔρχονταν ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ποῦ εἶχε πάει νά πολεμήσῃ, ἀναφέροντά του ἕνα σωρὸ, δῆθεν κατορθώματά του, ἐναντίον τῶν ἀγανισομένων Ἑλλήνων καὶ πρὸ πάντων τῶν Σουλτανῶν ποῦ εἶταν οἱ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου. Αὐτὸ κίνησε τὴν ἀγανάχτησιν τοῦ Πολυχρόνη καὶ τὸ ἔφερε στοῦ σημείου νά λησμονήσῃ ἐκεῖνη τὴ νύχτα τὰ ἐπὶ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας, καὶ ὅταν ἀπόθεσιν ἀποσύρθηκε νά κοιμηθῇ ὁ Πιέκιος, ὁ Πολυχρόνης ἔχοντας συνεργό του τὸν Ἀργύρη, σκότωσε μὲ μὲν ἄσχετον

κουριά στο κεφάλι τόν φιλοξενούμενό του Τουρκαρβα-
νίτη, ύστερα τόν φό ρτωσε τά μεσάνυχτα στόν Ίδιον
τόν'Αργύρη καί τόν κατέβασε στήν'ακροποταριά τῆς
Ερολίτσας, ὅπου καί τόν'εθαψε.

"Ἔτσι ὁ Πολυχρόνης καί τόν Τούρκο ποῦ πολεμοῦσε
έναντίον τοῦ Μεσολογγίου ἐκδικήθηκε ὡς "Ἕλληνας, καί
μεγάλου χρηματικοῦ ποσοῦ"εγείνε κίτοχος, ἀφοῦ ἐννο-
εῖται ἔξαγόρασε γενναϊόδωρα τήν πίστη τοῦ συναργοῦ
του'Αργύρη, κα' ἔξαφάνισε τό ἄλογο τοῦ φονεμένου μ' ὁ-
λα του τ' ἄλλα πράγματα.

Φυσικά ἡ πράξη αὐτή τοῦ Πολυχρόνη εἶναι στυγερή καί ἄ-
ξία κατηγορίας, ἀλλ' ὅσο στυγερή καί ἄξία κατηγορί-
ας καί ἂν φαίνεται σήμερα, τότε ἦταν θεριτή καί ἄξια
ἐπαίνων, καί μάλιστα σέ κρίνῃν τήν ἐαυρή ἐποχή, ὅτε ὁ
φόνος ἐνός ἐχτροῦ τῆς Πίστης καί τῆς Πατρίδας μας
εἶταν πράξη ἐκανή νά ἔξαγνίσῃ τόν φονεῖα ἀπ' ὅσας
ἀμαρτίες καί ἂν εἶχε κάνει στήν ζωή του. Ὁ Πολυχρό-
νης εἶταν "Ἕλληνας, καί ὁ Πιπένιος Τούρκος ἐθελοντής
πολεμιστής ἐναντίον τῆς "Ελληνικῆς Ἐλευθερίας.

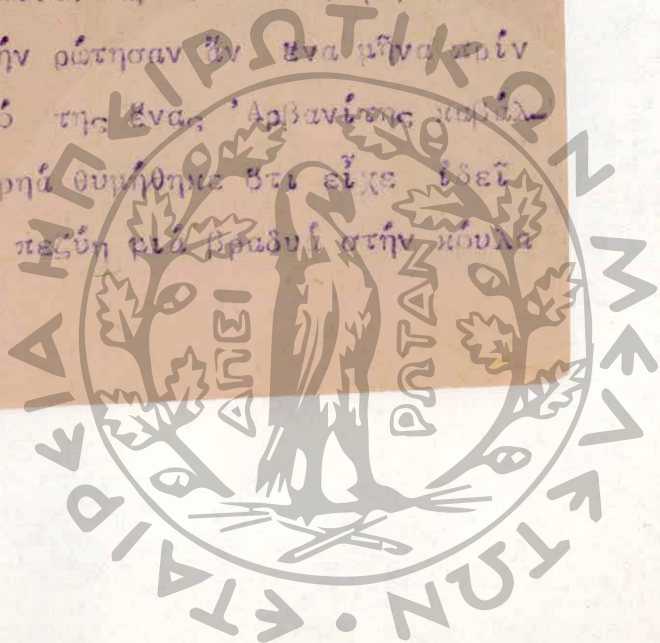
..... Μποροῦτι καί φωτιά, δίκαια, δόξα.

Τί φυσικώτερο ἀπό τό ν' ἐκπύῃ τό παρούς ἀπό τήν
φωτιά !

Τί θρησκευτικώτερο κι' ἐθνικώτερο ἀπό τό νά σιοτώ-
ση ὁ Χριστιανός τόν Μωαμεθανό, ὁ Ἕλληνας τόν Τοῦρκο
τὴν στιγμὴ μάλιστα ποῦ νόμιζε ὅτι δέν θ' ἀνακαλύφτον
ταν !

Δέν πέρασαν πολλὰς μέρες καί τό σπῖτι τοῦ Μπέκιου ἢ
Μτίνου στήν Διόψη ἔρχισε ν' ἀνησυχῇ ποῦ δέν ἔρχονταν
μόνος αὐτός, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι συντρόφοι του εἶχαν
φτάσει, ἐρχόμενοι ἀπό τό Μεσολόγγι, κι' ἐπειδὴ ἦταν
γνωστό ὅτι ἔφερε μεγάλο χρηματικό ποσό μαζὴ του
χίλιους μαχρουντιέδες καί πλείοτερο ἔβγαλε ἀνθρώπους
του νά τόν ἀναζητήσουν κι' ἀναζητῶντας τον, ἀναζητῶν-
τας τον, ἀπό τὴν Ἄρτα, ὅπου ἐβεβαιώθηκαν ὅτι εἶχε πε-
ράσει τό γεφύρι, ἔφτασαν ὡς τό Σούλι Πολυχρόνη.

"Ἐτρεπε ὁ ἥλιος νά βασιλέψη, ὅταν δύο Μτιναῖοι ἢ
δερφοῦξάδερφα τοῦ φονεμένου Μπέκιου ἀπὸ ἐκείνους ποῦ
τόν ἀναζητοῦσαν, ἔρπαιναν στό Σούλι Πολυχρόνη. Στά
πρόθυρα τοῦ χωριοῦ ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τό γεφύρι, ἔ-
πάντησαν μιὰ γρηά καί τὴν ρώτησαν ἂν ἔνα μῆνα πρὶν
εἶχε διαβῇ ἀπὸ τό χωριό της ἕνας Ἀρβανίτης καὶ ἄλ-
λα σέ μαῦρο ἔλογο. Ἡ γρηά θυμήθηκε ὅτι εἶχε ἰδεῖ
αὐτόν τόν Ἀρβανίτη νά περῇ εἰς βράδυ εἰς τὴν κούλα

τοῦ Πολυχρόνη ,καί τούς τό μαρτύρησε χωρίς νά ξέ-
ρη ὅτι κατέστρεψε τόν Πολυχρόνη.

"Ἔτσι αὐτοί τράβηξαν ἴσια στήν κούλα κι' ἔκαναν
δοκιμαστικῶς στόν Πολυχρόνη τήν ἴδια ἐρώτηση. Ὁ
Πολυχρόνης ἀρνήθηκε ὅτι ἕνας τέτοιος Ἀρβανίτης
ξενύχτησε στήν κούλα του, ἀλλ' ἕνα σκληρό ξυλοκόπημα
τοῦ Ἀργύρη τόν ἔκανε νά μαρτυρήσῃ καί τόν φόνο
καί τό μέρος ὅπου εἶχαν θάψῃ τόν φονεμένο; Ἐπὶ
στιγμή τότε οἱ δύο Πτιναῖοι ,ἀφοῦ ἀξανάγκασαν τόν
Πολυχρόνη νά τούς παραδώσῃ τό χρηματικό τοῦ Πατέ-
ριου κι' ὅσα ἄλλα δικά του χρήματα εἶχε ἀκόμα ,τόν
ἐτυράννησαν μέ τόν ἀγριώτερο τρόπο, τόν ἔδεσαν καί
τόν ἔκλεισαν σ' ἕνα κατόγι ραβῆ μέ τόν Ἀργύρη κ'
ὕστερα ὁ ἕνας τους ἔμεινε νά φυλάγῃ τέσ δεσπότες
ὁ δέ ἄλλος πῆγε στά Γιάννινα καί κατήγγειλε τήν
πράξι στόν Πασιᾶ, γιά νά μπορέσῃ γιά λάβῃ τήν ἄδεια
νά λαφυραγωγῇσούν τό σπῖτι τοῦ Πολυχρόνη στούς
Μεγάδες, καί νά πάρουν κι' ἄλλο χρηματικό καί ριό,
ποῦ θά βρίσκονταν ἐκεῖ, διότι τό Καγὼρι ἔχαιρε τό
τε αὐτονομιακὰ προνόμια, καί δέν μπορούσαν νά ροῦν
στούς Μεγάδες Τούρκοι, χωρίς τήν ἄδεια τοῦ Πασιᾶ
(1).

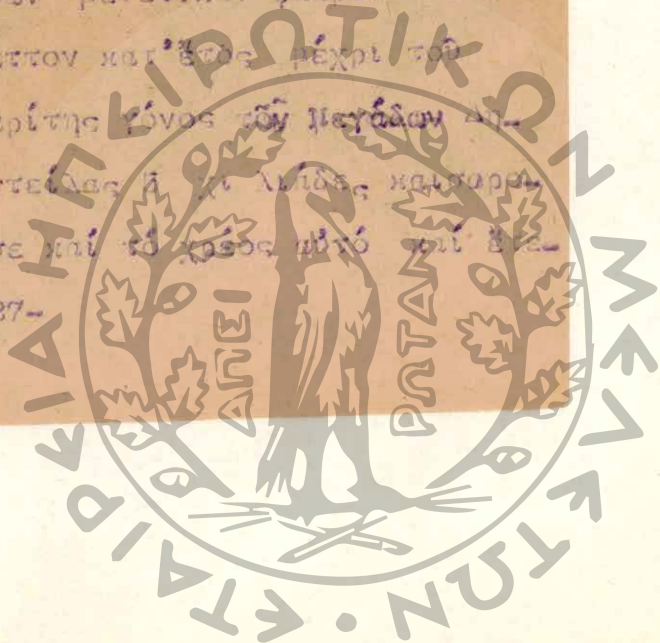
(1) Πλειότερες πληροφορίες μας δίνει η ακόλουθη
έπιστολή του 'αρχαίου δημοδιδασκάλου Μεγάδων και
καλοπληροφορημένου κ.Γ.Σωτήρη.

" Σεβαστέ Κε Χρ.Χρηστοβασίλη

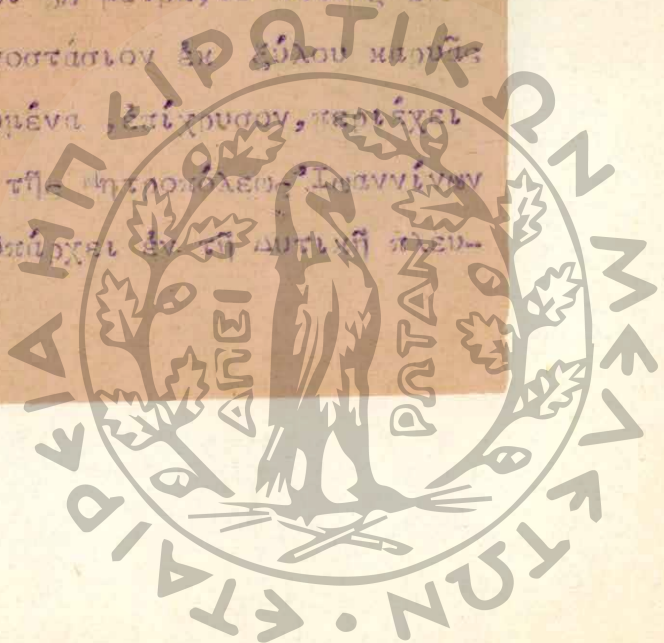
Είς Σούλι Χρηστοβασίλη.

Τάς δύο επιστολάς Σας 27ης και 28ης 'Ιουλίου
έλαβον πρό ουτώ ημερῶν, δέν σᾶς ἀπήντησα ἀμέσως
διότι ἀνεχώρησα εἰς Φραγγάδες, ὑπόθεν χθές ἐπέ-
στρεψα. Ὡραῖα τά κατὰ τόν Πολυχρόνην.

Οἱ φονεῖς του μή ἀρκεσθέντες εἰς τό αἶρα καί τήν πε-
ριουσίαν τοῦ Η.Πολυχρόνη εἰς Σούλι, ἤλθαν καί' ἐδῶ, καί
ἐλαφυραγῶγησαν οὐ μόνον τήν οἰκίαν του ἀφαιρέσαντες
πάν τό προστυχόν, ἀλλά καί ὅλας τὰς ἀρχοντικές οἰκί-
ας τῶν Μεγάδων ἀποκορίσαντες χρήματα, καί χρυσᾶ καί
ἀργυρᾶ σκεύη καί ἀδαμαντοποιήματα καί πρὸς τούτοις
ὀπечρέωσαν τήν κοινότητα τοῦ χωρίου νά ἐκδώσῃ ὀρό-
λογον ἔντοκον δύο χιλιάδων βενετινῶν φλωρίων τόν
τόκον τοῦ ὁποίου εἰσέπραττον καί' ἔως μέχρι τοῦ
1842 ἢ 1844, ὅποτε ὁ μακαρίτης γόνος τῶν Μεγάδων ἀγ-
μήτριος Καραστάθης ἀποστεύσας ἡν ἡλίδας καί τὰς
βασιλικά φλωριά ἐπλήρωσε καί τό κρεσσόνό καί ἔτα-

καί ἕτερον σχεδόν τοσοῦτον εἰς τό ὕψος εἶχον ἢ
ὕπαχθῃ καί οἱ Μεγάδες πρὸς πληρωμὴν τῶν μισθοφόρων
Ἀλβανῶν οἵτινες εἶχον λάβει μέρος εἰς τὴν μεγάλην
Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐναντίον μας καί μετὰ ταῦτα
ἡ ἑπάρτος Τουρκία εἶχεν ἀφήσει αὐτοὺς ἐλευθέρους ἀ-
πέναντι δὴθεν καθυστερουμένων μισθῶν νὰ φορολογήσονται
τὸ Λαγόριον. Ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω οἱ συγγενεῖς τοῦ Μπε-
κῆρ ἐλαφραγώγησαν καί τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη τῆς
ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἀφαιρέσαντες τὸν
χρυσοῦν στέφανον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἁξίας 300 περί-
που βενετικῶν φλωρίων, 12 ἀργυρὰς κανδήλας ἡμισείας
καὶ ἑκάστην. Ὁλόκληρον ἀργυροῦν ἐπίχρυσον πολυκάν-
δηλον ἐκ 13 κανδηλῶν, ἀνὰ μίαν δοκὴν ἑκάστη κανδήλα,
ὅλα ταῦτα εἶχον γεῖναι δαπάνη τοῦ μ.Χ. Μάνθου. Ὅτι
δὲν εἶναι ὑπερβολή ἀποδεικνύεται μέχρι σήμερον μεγαλο-
πρέπεια τοῦ εἰρημένου Ναοῦ. διότι τὸ ὕψος αὐτοῦ ἀπὸ
Ἀνατολῶν εἰς Δυσμὰς εἶναι 32 μέτρα, τὸ πλάτος 17
καί τὸ ὕψος 11-12, τὸ εἰκονοστάσιον ἐκ ὅλου καρυῖς
μὲ διάφορα ἀνθέμια λελαξευμένα ἐπίχρυσον, περιέχει
11 εἰκόνας μεγάλας, ὡς αἱ τῆς ἡγεμονίσσης Θεοφανείας
καὶ 8 θύρας. Ἐν τῇ Ναῷ διακρίνεται ἐν τῇ ἀριστερᾷ πύλῃ

ρᾶ τοιχογραφία καί τοῦ ρ.Χ.Μ άνθουκαίβτοῦ πολυ-
χρόνη καί ἐκεῖ φέρεται ἡ "ἐπιγραφή" οἱ κτήτορες
τῆς ἐκκλησίας ταύτης Χ.Μάνθος Γκίνου, καί Πολυχρό-
νης Ἀλεξίου Χατζῆ Μάνθου," δηλ.πάλλος καί "εγγονος.

Διατελῶ μετ'εὐγνωμοσύνης καί ἡγάπης
ἰδιός σας

Γεωργί Σωτήρης

Περάδες 20 Αὐγούστου 1930

Λαβαίνοντας γνῶσι αὐτουνοῦ τοῦ φόνου ὁ Πασιᾶς τὸν
θεώρησε ὡς ἑπαναστατικὸ κρούσμα, κι' ἐνῶ ἔδινε ἀπὸ
τὴν μιὰ μεριὰ τὴν ἔδεια νὰ λαφυραγωγῇ τὸ σπῆτι
τοῦ Πολυχρόνη στοὺς Μεγάδες, ἔστειλε ἀπὸ τὴν ἑλλή
τὸν Κατῆ στό Σούλι Πολυχρόνη ἕνα βοηθό του κι' ἕνα
μέλος τοῦ διοικητ. συμβουλίου μέ πενήντα στρατιῶτες
καί δυό ὀρεινὰ κανόνια γιὰ ν' ἀνακρίνουν καί δικά-
σουν τὸν Πολυχρόνη, καί σέ μιὰ μέρα τέλειωσαν ἀνακρί-
σεις καί δίκη. Ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἡτιναῖους ὡς ἄδερφός
τοῦ φονεμένου Ἡπέκιου καί φυσικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς
γυναικὸς του καί τῶν ὄρφανῶν του, ζήτησε τὸ αἶμα καί
δέν θέλησε τὴν τιμὴ του σέ χρήματα, γιὰ νὰ χρησιτῇ
ἡ ζωὴ στὸν Πολυχρόνη, ζήτησε ἀκόμα καί τὸ χωριό Σού-
λι Πολυχρόνης ὡς ἀποζημίωση τῶν χρημάτων ποῦ εἶχε
πάρει ὁ Πολυχρόνης τοῦ Ἡπέκιου τὴν νύχτα ποῦ τὸν
σκότωσε, κι' ὅταν ὁ Πολυχρόνης εἶπε ὅτι τοῦ τὰ πήραν
οἱ Ἡτιναῖοι τὰ χρήματα αὐτά μαζὶ μέ ἄλλα δικὰ του,
τὴν ἔδεια τὴν βραδυὰ ποῦ τὸν εἶχαν πιάσει, προταίνον-
τας μάρτυρα τὸν ἀθωωμένο Ἀργύρη, οἱ Ἡτιναῖοι ὤρρι-
στησαν:

Τὸ χωριό τοῦ Ζαγορίου Μεγάδες πλήρωσε ἕνα σέβαστό
χρηματικὸ ποσό στοὺς Ἡτιναῖους γιὰ νὰ σωθῇ ὁ ἕνας
ληστρικός διαθέσεις τους.

- " Βαλλαλή, Μπιλλιαλή ! δέν τά πήραμε ! "

καί τό Δικαστήριον καταδίκασε τόν Πολυχρόνη εἰς θάνατον καί παρέδωκε τήν ιδιοκτησίαν τοῦ Σουλίου του στόν ἀδερφόν τοῦ φονεμένου Μπέκιου, ὡς ἀντιπρόσωπο τοῦ ὄρφανου τοῦ Ἀχμέτη. Ἀπό τότε τό χωριό αὐτό πέ-
ρασε στή Τούρκικα χέρια καί καταχωρίστηκε στούς ἐπισήμους καταλόγους μέ τ' ὄνομα Σούλι (Ἀχμέτ) Μτί-
νου, ἀλλ' ὁ κόσμος δέν ἔαψε ποτέ νά τό λέγῃ "Σούλι
Πολυχρόνη" .

Τήν ἄλλη μέρα παραδόθηκε ἀπό τό Δικαστήριον ὁ κατά-
δικος Πολυχρόνης στούς δύο Μτιναῖους Τουρκαρβανίτες
γιά νά τόν θανατώσουν καί νά πάρουν τό αἷμα τοῦ φονε-
μένου Μπέκιου, καί αὐτοί, ἄνθρωποι σκληροί καί βάρ-
βαροι, ἐκδικοῦμενοι τόν φονεῖν τοῦ Μπέκιου, ἀλλά καί
τόν Γκιουρὴ Ἑλληνα, τῆδεσαν τά πόδια, τοῦ πιστα-
γώνισαν τά χέρια, γιά νά μήν μπορῇ νά κινιέται
καί ὕστερα τόν ἔδεσαν μέ αἰά τριχιά σπαρμένα δογυῶν
ἀπό τέσσερα ῥαβδάκια καί τόν ἀπολοῦσαν, πᾶν τόν νίκηλο
στό πηγάδι ἀπό τό χεῖλος τοῦ μεγάλου γκιρεροῦ ποῦ
εἶναι πίσω ἀπό τήν ἐκκλησιά, καί ὅταν ἔφθινε ὁ πόν-
κας τοῦ γκιρεροῦ τόν ἀναίψαν πάλι ἄπάνω, τόν ρα-
ταπολοῦσαν τόν κατήφορον καί τόν ματανέδωκαν

τόν ἀνήφορο κι' αὐτό τό μαρτυρικό βάσταξε τρεῖς μέ-
ρες ,ὅσπου βεβαιώθηκε ὁ θάνατός του ὑπό τόν Κατή
καί παραδόθηκε τό κουφάρι του στόν Ἐφημέριο τοῦ
χωριοῦ γιά νά τό θάψῃ. (1)

Τότε ὁ ἀδερφός τοῦ Μπέκιου ἀπό τοῦς δυό Πτιναῖους
ἐγκαταστάθηκε στήν κούλα τοῦ Πολυχρόνη, ἕς ἀντιπρό-

σωτος τοῦ ἀνηλίκου ἀνεψιοῦ του, ὁ δέ ἀξαδερφός του

(1) ὁ Γερωντώτερος σήμερα τοῦ χωριοῦ Πολυχρόνη μοῦ
διηγήθηκε ἀλλοιῶτινα αὐτήν τήν ιστορίαν. ὅτι ὁ φονερέ-
νος Μπέκιος ἦταν ἀπό τήν ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου κι'
ὄχι ἀπό τήν οἰκογένειαν τῶν Πτιναίων τῆς Λιόνης

ὅτι δάνειζε χρήματα στίς χουιά, κι' εἶχε "γύρισμα" (α)
στήν κούλα τοῦ Πολυχρόνη, ὅτι μιά βραδυά που φιλοξενι-
ῶνταν στήν κούλα ἐπεχείρησε νά προσβάλῃ τήν ἱεροφη-
κόρη τοῦ Πολυχρόνη, κι' ἀπ' αὐτό ἐγίστηκε ὁ Πολυχρό-
νης καί τόν σκότωσε κι' ὅτι γένόμενοι κάτοχοι οἱ
μεληρονόμοι του τοῦ χωριοῦ, τό πούλησαν στόν Ἀχιμέτ
Πτῖνο. Ἀναφ' ἐρῶ ἀπλῶς αὐτήν τήν ἐκδοχή, χωρίς νά
τήν πιστεύω.

(α) ἔζητοῦσε φιλοξενία, φιλοξενιῶνταν.

κατέβηκε στην Λιόψη για ν' αναγγείλῃ τὰ γενόμενα στην γυναῖκα τοῦ Μπέκιου καί σ' ἔβλεπεν τὴν μεγάλη φάρα τῶν Μτιναίων.

Ἐξέστη ἀπὸ λίγον καιρὸ οἱ Μτιναῖοι ψέσσαν τὸν φονεμένο Μπέκιο ἀπὸ τὴν ἀεροποταριά ποῦ εἴταν θαμιμένος τὸν ἔφεραν στοῦ χωριό καί τὸν ἐνέθαψαν μπροστὰ τὴν Κούλα τοῦ Πολυχρόνη, τὴν ἔχτισαν λίθινο τάφο, κατὰ τὴν μαρμαθανικὴ συνήθεια καί φύτεψαν μέσα δυὸ δεντράκια ἀγριοφυστικιά. (1) Ὁ τάφος αὐτός σώζονταν ὡς τὴς 21 Φεβρουαρίου 1913, ἡμέρα πῶπεναν τὰ Γιάννινα καί ἐλευθερώθηκε ἡ ἡπειρο ἀπὸ τὸν Τούρκικο ζυγὸ, ὅτε οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου Πολυχρόνη, ἔβλεπον τὸν μεγάλο ἐνθουσιασμό τοὺς γιγέρουσιν τὸν τάφο τοῦ Μπέκιου, καὶ στέκονταν στὴν κορφὴ τοῦ χωριοῦ ἐννενηντα ἑπτὰ χρόνια ὡς ἑμβλημα τοῦ ἐξιοκτητικοῦ ζυγοῦ τῶν Μτιναίων.

Ἐδῶ τελεῖναι ἡ ἱστορία τοῦ Σουλίου Πολυχρόνη.

Δέν πέρασαν δέκα χρόνια ἀφόντας ἐγκαταστάθηκαν οἱ Ζιουλαταῖοι στὴν δευτέρῃ τους κοῦλα καί καὶ ἔπειτα ἐξημερώνοντας Βαγιοῦ καί Βαγγελινοῦ Παζῆ, καὶ τὸν τούρκικον ταιάμηδες Ἀρβανίτες, ἔχοντας ἐν τῇ κορφῇ τοῦ χωριοῦ τὸ δέντρο λέγεται κοκκία ἔπειτα γὰρ ὅτι

(1) αὐτὸ τὸ δέντρο λέγεται κοκκία ἔπειτα γὰρ ὅτι φανερώνεται πάντα στοὺς γιγέρους καί στὰ περὶ τὸ δέντρο μέρη.

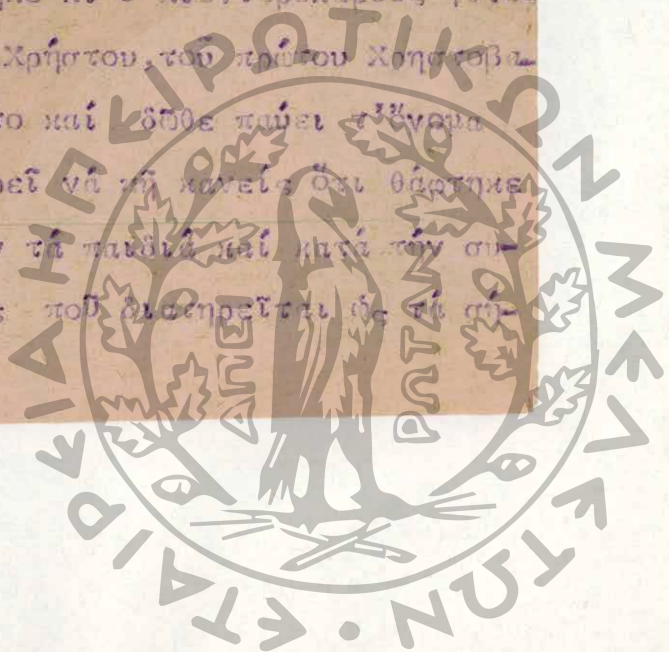
τούς δυό Τουρκοκρατσουνιστιώτες, ποθείχαν γλυτώσει
ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὴν σφαγὴ τοῦ Γζέφρου τῆς Κρετσούνι-
στις, ἦρθαν καὶ πᾶτησαν τὰ χεῖράδια καὶ τὰς μάντρες
τῶν γελαδιῶν καὶ τῶν ἄλογοφοραδιῶν τους, ποῦ εἶταν
στημένα στὴν λακκιά τοῦ ραχοβουνιοῦ, ὅπου εἶναι χτι-
σμένο σήμερα τοῦ Σούλι Χρηστοβασίλη, σκότωσαν δεκο-
χτῶ πιατικούς, ὄχους Ζιουλαταίους, καὶ ἄρπαξαν χίλια
πεντακόσια γοδομπρόβατα καὶ ὡς διακόσια κεφάλια βόδια
καὶ ἄλογοφόραδα.

Ὁ φθὸς Ζιουλᾶτης βρισκόμενος μόνος του γιατί τ'
ἀντρεϊότερα μέλη τοῦ σπιτιοῦ του βρίσκονταν στὴν
περιοχὴ τῶν Γρεβενῶν, ὡς κλέφτης, ἔταξε στὴν Ραβεν-
νὴ ὅπου εἶχε ἀνεψιὸν καπετάνο σήκωσε τοὺς Ραβενιῶ-
τες σαράντα διαλεχτὰ ντουφέκια, καὶ πρόστασε τοὺς
Τουρκοτσιάρηδες στὴν Βίγλα τῆς Κεραιτίτσας, ὅπου ἔνοι-
ξε μᾶχη μ' αὐτούς, σκότωσε εἴκοσι τρεῖς, καὶ τῆρε πίσω
ὅλο τὸ ζωντανό βιό, ποῦ τοῦχαν σιλαβέται, καὶ γύσισε
πίσω στὴν κούλα του τὴν ἴδια μέρα γιὰ νὰ θάβῃ τοὺς
σκοτωμένους τοῦ Σπιτιοῦ του. Δ

Δέν ἔργησαν ὅμως οἱ Ζιουλαῖτοι ποῦ βρίσκονταν
κλέφτες στὰ Γρεβενά γὰρ μᾶλλον τὴν κατὰ κράτος ἐξέλιξη

νε στο λούλι για να εκδικηθούν τους έχτρους τους
αν και το φῆμα τῶν δεσποχτῶ σκοτωμένων τους τό είχε
παρεῖ ὁ ἀρχηγός τους ὁ Φῶτος Ζιουλάτης, μέ τους Ρα-
βενιώτες στήν Βίλλα τῆς Κεραμίτσας. Τότε ὁ Φῶτος Ζιου-
λιάτης μέ εἴκοσι πέντε ντουφέκια ἀπό παιδιά του ἀ-
νήψια του καί ξαδέρφια του, θαρρῶντας στήν βοήθεια
τῶν Πλεσιβιτσιώτων, πολιορκίησε τήν Κότσκα, ἕνα ἀπό
τά φοβερότερα Τουρκοχώρια τῆς Τουρουριᾶς, Αὐτικῆς
για νά τήν καταστρέψῃ, ἀλλά δέν τόν συντρεξάν οἱ Πλε-
σιβιτσιῶτες, κι' ἔμεινε μόνος του μέ τους εἴκοσι πέν-
τε ἐναντίον ἀνέριου χωριοῦ ποῦ ἔβγαζε ἐκατό ντου-
φέκια. Καί τό χειρότερο, ἔτρεξαν κι' ἄλλα Τουρκοχώρια
νά βοηθήσουν τήν Κότσκα, ἡ Λιόψη, ἡ Κονίσπολη, καί τό
Καρόκι. Ὁ Φῶτος τό θεώρησε ντροπή του κι' ἀναντρεία
ν' ἀποσυρθῇ καί νά γλυτώσῃ κι' ἔβγαζε μαζί μέ τά παι-
διά του, τ' ἀνήψια του καί τά ξαδέρφια του ὡς τόν ἕνα.

Σαυτήν τήν μάχη σκοτώθηκε κι' ὁ λιονταρόκαρδος γυιός
του Βασίλης, πατέρας τοῦ Χρήστου, τοῦ πρώτου Χρηστοβα-
σίλη, γιατί ἀπό τόν Χρήστο καί δόθηκε πάλι τ' ἄντρα
(1)
τῶν Ζιουλαταίων καί μπορεῖ νά πῇ καλεῖται ὅτι θάρτηκε.
Τοῦ Βασίλη δέν τοῦ ἔμειναν τά παιδιά καί κινά τόν συ-
νήθεια ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ποῦ ἀσπηρεῖται ὡς τί σῆ-

κι' αὐτό μαζύ μέ καίνους ποῦ τῷφερναν τόσο περήφανα στήν μάχη τῆς Κότσικας!

Ἀπό τότε χάλασε ἡ φάρα τῶν Κιουλαταίων καί περιωρίστηκε ὅλο τό σπῖτι στά τέσσερα τέκνα τοῦ Βασίλη, τόν Γιῶτη τόν Φῶτο τόν μικρότερο τόν Χρήστο καί τήν Δέσση, τήν μάνα τους τήν Βασίλαινα καί τήν μάμη τους τήν Ὠραία Φῶταινα, ὀγδοήντα χρονῶν γριά.

Ἡ Φῶταινα σκέφτηκε νά γυρίσῃ στό Σούλι μέ τήν χήρα νύφη της, τήν Βασίλαινα, καί τά τρία της τά ἐγγόνια, ἀνήλικα ἀκόμα, ἀλλ' ἀντρέπονταν νά παρουσιασθῇ ἐκεῖ χωρίς τούς ἄντρες τοῦ ἔπιτιοῦ, ποῦ εἶχαν σκοτωθῇ ὅλοι...

.. Ἦρθα ἀπό τό Σούλι ἐδῶ (εἶπε) μέ σαράντα ἔξη διαλεχτά ντουφέκια καί νά γυρίσω μέ τρία ἀνήλικα ὄρσανά! Δέν τό κάνω αὐτό ποτέ! Προτιμῶ νά πεθάνω ἐδῶ!

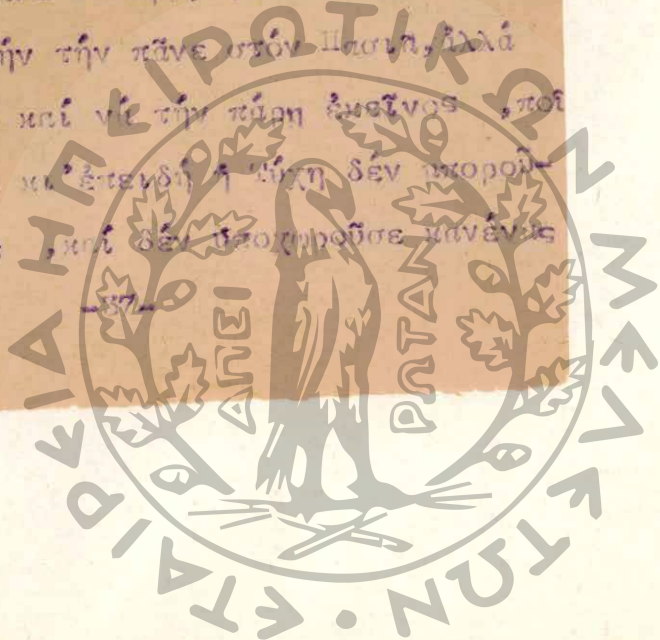
Ἡ Φῶταινα, μὴ μπορῶντας νά ῥῆσῃ μονάχη μέ μιᾶ χήρα νύφη καί μέ τέσσερα ἐγγόνια ἀνήλικα ἔστειλε κι' ἔφερε ἀπό τά Σουλιοτοχώρια 1) τόν Σικαδᾶ, ἀπό τ' ὀρεινὸ χωριό, 2) τόν Ρούση ἀπό τά Παρίτσιανα, καί 3) τόν Φρούκη ἀπό τ' Ἀλποχώρι τοῦ Πότσιερη, συγγενῆδες της, καί ἀπό τό Ραντοβύζι τοῦς 4) Λέταν, καί 5) τόν Γκαστήρη, πέντε οἰκογένειες, τοῦς ἔχτισε σπῖτια, ὅπου εἶναι σήμερ τὸ λεγόμενον "Παλιοχώρι" ἀπάνω ἀπὸ τ' αὐλὴν τοῦ ἁγίου

κι' ἔτσι ἀποτελέστηκε χωρὶς ἀπὸ τὸ σῆμα τῶν οἰκιστῶν
καὶ τὰ πέντε σπίτια τῶν γεωργῶν, τὸ ὅλον ἔξῃ.

Τότε ὁ Χρηστοβασίλης ἀντάλλαξε μὲ τοὺς Τσαρκοβιστι-
νοὺς τὰ χωράφια "Νησιὰ" ὡς μακρύτερα μὲ τὰ χωράφια
"Περδικάρια" τὰ Τσαρκοβιστινὰ, ὡς σιμότερα.

Μιὰ μέρα, σατράπευε τότε ὁ Ἀλῆ Πασῖās ὁ Ἐκελενιῶτης
στὰ Γιάνγινα, ὅτε ἦρθε στήν κούλα τῶν Διουλαταίων
ἀπεσταλμένος τοῦτου τοῦ τυράννου ἕνας Πτρέμπαγας
μὲ καμιά εἰκοσαριά Ἀρβανίτες παλληκάρια, κι' ἄρπαξαν
τὴν Δάφνη γιὰ τὴν ξακουστή της ὀμορφιά. Ἡ Φώταινα,
γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴν θάφνη ἀπὸ τὰ λούρμια τὰ χέρια
κι' ἀπ' τὸ χαρέμι τοῦ Ἀλῆ-Πασῖā, ἔρριξε νὰ τὴν σκοτώσῃ,
ἀλλ' ἀντὶ νὰ σκοτώσῃ τὴν Δάφνη, σκότωσε τὸν Πτρέμπαγα.

Τότε τὰ παλληκάρια τοῦ ἔρριξαν ὅλα μαζὶ καὶ σκό-
τωσαν τὴν Φώταινα, κι' ἔτσι ἀπέθανε ἡ ἡρωική αὐτὴ γυναῖ-
κα. Ἀλλὰ κι' ἡ θάφνη γλύτωσε ἕστερα, γιατί εἶχαν συμφω-
νήσει οἱ Ἀρβανίτες νὰ μὴν τὴν πᾶνε στὸν Πασῖā, ἀλλὰ
νὰ τὴν βάλουν στὸν λαχνό καὶ νὰ τὴν πᾶρῃ ὁ ἀνέμνος, ποὶ
θά τὸν εὖνοοῦσε ἡ τύχη, καὶ ἔπειθ' ἡ τύχη δὲν ἠμποροῦ-
σε νὰ τοὺς εὖνοήσῃ ὅλους, καὶ δὲν ὑποχρεοῦσε κανέναν.

ὑπὲρ ἐκείνου, ποῦ εὐνόησε ἡ Τύχη, καὶ μέ τό "ἐγὼ θά
τὴν πάρω" ὁ ἕνας, καὶ "ἐγὼ θά τὴν πάρω," ὁ ἄλλο σκοτώ-
θηκαν συναρμεταξύ τους ὡς τὸν ἕνα στό μέρος ὅπου εἴ-
ναι σήμερα ὁ μύλος, ὁ λεγόμενος "Πτρέμπαγα", καὶ ὅπου
θάφτηκε ὁ Πτρέμπαγας μ' ὄλα του τὰ παλληκάρια.

ἄῃ

Κατὰ τὰ 1823 ὁ Τούρκος ἀξιωματικός, ποῦρθε στό Σού-
λι Πολυχρόνη γιά τὴν δίκη τοῦ Πολυχρόνη, ὅπως εἶδα-
με παραπάνω, ἰδόντας τὴν κούλα τῶν Ζιουλαταίων στήν
δεξιὰ ὕψη τοῦ ποταμοῦ, μεγαλόπρεπη ἀπάνω στόν βράχο
τοῦ "Αν - Νικόλα, σάν ἀληθινό κάστρο, καὶ μαθόντας ὅτι
εἶναι χριστιανικό σπιτί καὶ μάλιστα Σουλιώτικο, ἔβα-
λε τὰ δύο κανόνια, ποῦχε, καὶ χωρίς καμιά ἀν-
προειδοποίη-
ση, τὴν κανονοβόλησε μιά βλόκληρη μέρα καὶ τὴν
γκρέμισε. Ἀπὸ τὸν κανονοβολισμόν αὐτόν σκοτώθηκε
ἡ μητέρα τοῦ πρώτου Χρηστοβασίλη, ἡ Βασίλαινα, καὶ
τὸ πρῶτο παιδί τοῦ Χρηστοβασίλη, Βασίλης ὀνομαζόμενο.

Τότε ὁ χρηστοβασίλης ἔχτισε σπιτί στήν ἄκρη τῶν
πέντε γεωργικῶν σπιτιῶν στό μέρος ποῦ λέγεται σή-
μερα Παλιοχώρι. Ἔτσι πέρασαν λίγα χρόνια, τρία ἢ τέσ-
σερα, καὶ ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία τοῦ χωριοῦ δέν ἦταν καλή

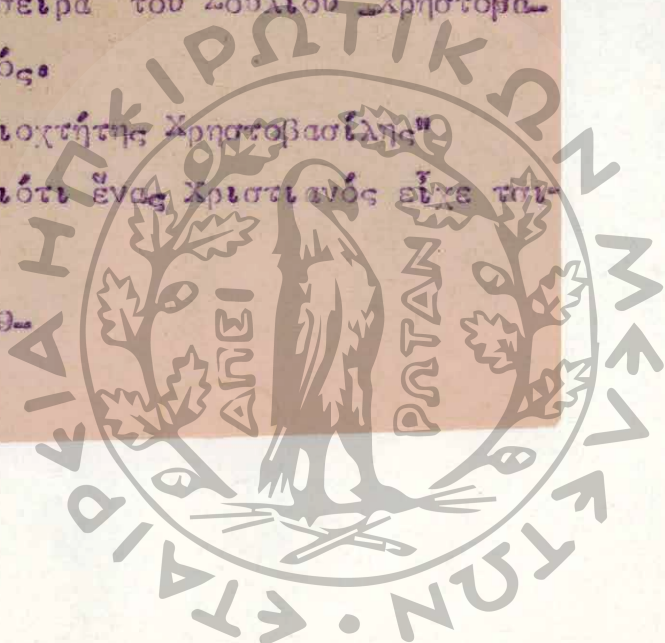
γιατί εΐταν κοντά στον μεγάλο δρόμο, ποθ πάγει από
τά Γιάννινα στους Φιλιάτες κι' από τούς Φιλιάτες στά
Γιάννινα, κι' εΐχε πολλές ενόχλησες ή' αδύνατη πλειά
οικογένεια του Χρηστοβασίλη από τούς Τουρκοτσιάνη-
δες διαβάτε, ο Χρηστοβασίλης σήμωσε τό χωριό, καί τώ-
φερε όπου εΐναι σήμερα στό ραχοβοῦνι του' Αι.· Ηλιῶ.

Τότε ἔφερε καί τήν οικογένεια του Κόστα Ριζιῶτη
καί του Βασίλη Ριζιῶτη, καί του Δήμου Τσιάνου από τό
Ριζό καί τόν Κητσαντώνη, ἄγνωστό ἀπό ποιο χωριό;
Κ' ἔτσι τά ἔξι σπύτια του χωριού' ἐγείναν ἐννιά.

Ἄῃ

Νέα συμφορά ἔπεσε στό σπύτι του Χρηστοβασίλη καί σ'
ὅλο τό χωριό/ κατὰ τά 1830. Κατ' ἐκεῖνο τό' ετος ἔγει-
νε στά Γιάννινα ή πρώτη καταγραφή τῶν χωριῶν ὅλης τῆς
Ἑπείρας γιά νά καταφανῇ ποιά χωριά εΐναι κεφαλοχώρια
καί ποιά τσιφλίγια, καί σέ ποιούς ἀνήκουν τά τσιφλί-
για. Ὅταν ἔφτασαν στήν σειρά του Σουλίου Χρηστοβα-
σίλη κι' εΐπε ὁ γραμματικός:

-"Σοῦλι Χρηστοβασίλη, ἰδιοκτήτης Χρηστοβασίλης"
παραγενεύτηκε ὁ Πασιῶς διότι ἕνας Χριστιανός εΐχε τσι-
φλίγι, κι' εΐπε μέ θυρό.

Γένεταίνῃχη ραγιῶς ραγιάδες; (1)

Τότε ὁ Μετιόρπης, Τούρκος Γιαννιώτης καὶ ἰδιοχτήτης τοῦ παρακειμένου χωριοῦ Τσερκοβίστας, ποῦ εἶταν στήν υπηρεσία τῆς καταγραφῆς τοῦ εἶπε μέ δουλικόν σεβασμό:

"- Εἶναι δικό μου τσιφλίκι αὐτό τό Σούλι, κι' ὁ Χρηστο βασίλης εἶναι ἐπιστάτης μου.

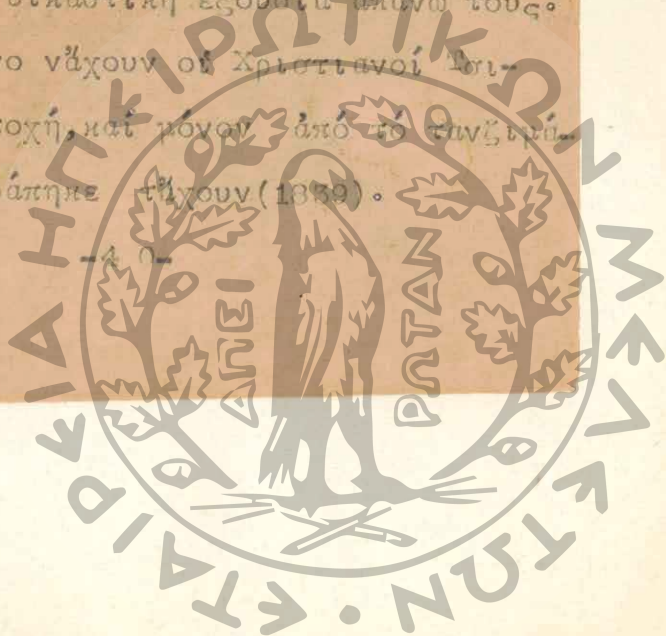
Κι' ὁ Γραμματικός ἔγραψε:

" Σούλι Μετιόρπη, ἰδιοχτήτης Μετιόρπης. "

Κι' ἔτσι ἔγινε Τούρκικο χτήμα καὶ τό Σούλι Χρηστοβασίλη, ὅπως καί τό ἄλλο τό Σούλι, καί ξέλειψε ὁ μόνος Χριστιανός τσιφλικοῦχος ποῦ εἶταν στήν" Πειρο τότε(2).

(1) Διότι γενικῶς οἱ γεωργοί (κολλῆγοι) τῶν τούρκικων τσιφλικιῶν θεωρῶνταν ραγιάδες ὅχι μόνον τοῦ Σουλτάνου, ἀλλά πλειότερο τοῦ ἰδιοχτήτη τοῦ χωριοῦ του, ποῦχε καί πλήρη δικαστική ἐξουσία ἀπάνω τους.

(2). Εἶταν ἀπαγορευμένο νάχουν οἱ Χριστιανοί τσιφλίκια ἐκείνην τήν ἐποχή, καί μόνον ἀπό τό 1830 ἔτι καί δώθε τοὺς ἐπετράπηκε νάχουν (1839).

Ὁ Μετιόμπης ποῦ ἔρπαζε κατ' αὐτόν τόν τρόπο τό
Σούλι Χρηστοβασίλη, ἔφησε στόν Χρηστοβασίλη ἕνα κομ-
μάτι ποτιστικό χωράφι κοντά στό χωριό, δίπλα στό πο-
ταμίει τῆς Γερομήτσιανης, ποῦ λέγεται ὡς τά σήμερα
«ρούλι» ἦτοι ἰδιόκτητο, καί τόν ἔναν ἀπό τοῦς δύο
ταμπάκομυλους, ποῦ εἶχε κοντά στήν συμβολή τῆς Γερο-
μήτσιανης πρός τόν Καλαμά.

Ὅταν κηρύχθηκε τό τανζιμάτι (1839) καί ἐπετράπηκε
στούς Χριστιανούς τῆς Τουρκίας νάχουν τσιφλίκια, καί
ἄλλα προνόμια, ὁ Χρηστοβασίλης εἶχε τότε τρία ἀγό-
ρια κατὰ σειρά ηλικίας: τόν Ληυράκη, τόν Ἀναστάση, καί
τόν Θανάση, ἀπό ηλικία δέκα ὡς δέκα πέντε χρονῶν,
καί τοῦς εἶπε αὐτά τά λόγια:

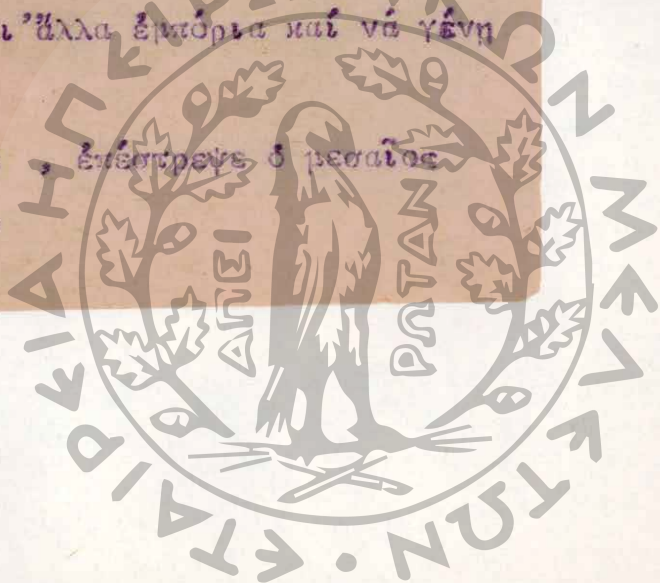
« Αὐτό τό χωριό, ποῦ γεννηθήκαμε καί κατοικοῦμε
" νάχουν ἀποκτησμένο οἱ παπποῦδες σας, μέ ποτάμια αἰ-
" ματα. Εἴκοσι χρόνια πρίν μᾶς τό ἔρπαζε ὁ Μετιόμπης
" μέ τόν τούρκικο νόμο, ποῦ δέν ἐπέτρεπε νάχουν οἱ
" Χριστιανοί τσιφλίκια. Ἔωρα ἔπεσε αὐτός ὁ νόμος καί
" μποροῦμε νά τό ξαγοράσουμε ἀπό τόν μπέη καί νά τό
" κάνουμε πάλι δικό μας, ὅπως τό εἶχαμε.
" Δέν θά λύσω στόν τάφο μου, ἂν δέν ἀναγένη δι-

" κὸ μας τὸ χωριό μας. πρέπει νά ξενιτευτῆτε μέ μόνον
 " τὸν σκοπό νά κερδίσετε χρήματα γιὰ νά ξαγοράσετε
 " τὸ χωριό, πῶχουν ποτισμέν ο μέ τὸ αἶμα τους οἱ παπ.
 " ποῦδες σας, καί τότε νά γυρίσετε ἀπὸ τὴν Μενετταία,
 " ὅταν θ' ἀποχτήσετε τὸ ποσό ποῦ θέλει ὁ Μπέης-ἀκατό
 " χιλιάδες γρόσια! Κι' ἂν τύχη νά εἶραι πεθαμένος, ὅταν
 " ξαγοράσετε τὸ χωριό μας, ποῦ φέρει τὸ νομά μας καί
 " τοὺς τάφους τῶν πατεράδων μας, τότε νᾶρθετε ἢ δε-
 " νας σας ἢ καί οἱ τρεῖς σας, ἀπανθιό στὸν τάφο μου
 " καί νά ρίξετε ἓνα ντουφέκι καί νά ποῦ φανάζεστε:
 " -"Πατέρα! τὸ ξαγοράσαμεν τὸ χωριό μας!"

Συντάκτης: Αναστάσιος (Πατριάρχης) Διδάκτορας (μετὰ) τῶν Πατρῶν

Τὰ τρία παιδιά ξενιτευτήσαν στὴν Νικιομήδεια ὅπου
 ὁ Χρηστοβασίλης εἶχε ἐγκατεστημένον τὸν γυναικάδελο
 του Γιάννην Παπαγιάννην ἀπὸ τὰ Κούρεντα γιὰ νά τοῦ
 πουλάῃ τοὺς ταμπάνους, πῶγαζε ἀπὸ τὸν ταμπανόμυλό
 του, ἀλλ' αὐτός, ἔξυπνος ἄνθρωπος, καί μ' ἐμπορικὸ πνεῦμα
 κατέρθωσε ν' ἀντιπροσωπεύῃ πολλοὺς ταμπανόμυλους ἢ
 πειρώτικους καί νά κἀνῃ κι' ἄλλα ἐμπορία καί νά γένη
 μιά μέρα μεγαλέμπορος.

Ὅστερα ἀπὸ λίγα χρόνια, ἐπέστρεψε ὁ περσῆς

Μολογα του Χρ. Χρηστοβασιλίου

δ' Αναστάσης, στήν πατρίδα, ακούοντας στήν φωνή
του πατρός του καί νυμφεύτηκε τήν Κατερίνα του
✓ Θεωρή Οικονόμου από τήν Ραβεννή καί καί σ' αυτό
τό συνοικέσιο χρωστούν όλοι οί σωζόμενοι Χρηστοβασι-
λαίοι σήμερα τήν καταγωγή τους, γιατί τ' άλλα δυό
ιδέρφια απέθαναν ήτεναι!

Ο' Αναστάσης ξαναγύρισε στήν Βενιτειά νά βρει
ωμένη τήν διαθήκη του πατέρα τους, ή νά κατορθώσουν
νά ξεγοράσουν τό χωριό ή νά μή γυρίσουν.

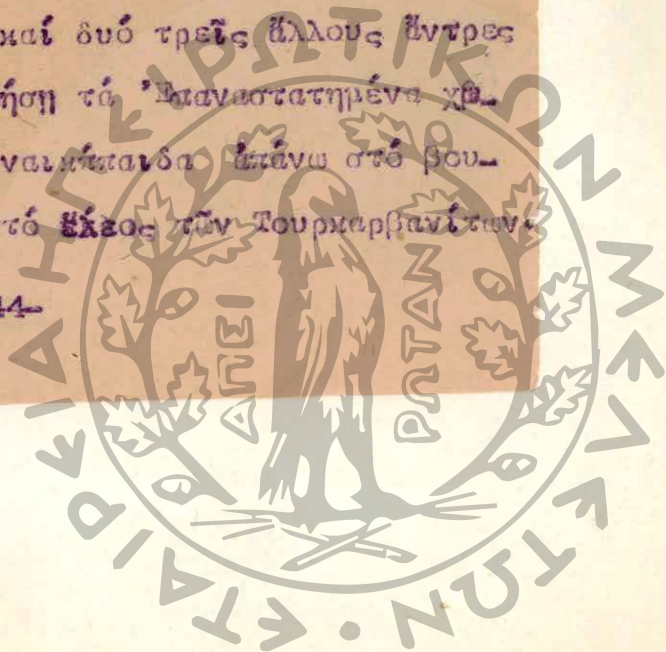
88

Χρηστοβασιλίου

Στά 1854 ο Χρηστοβασιλίου συμπερίστηκε τό Ήλινα-
στατικό κίνημα του δηλαρχηγού Γεωργίου Τσιάνη, άπε-
σταλμένου του στρατηγού Θεωφάνη Γρίβα, στήν Κρε-
τσούνιστα, καί έστειλε τήν νύφη του καί τήν κόρη έγ-
γονιά του μαζί μέ τά γυναικόπαιδα του χωριού στο
βουνό της Κρετσούνιστας, όπου είχαν καταφύγει καί
τά γυναικόπαιδα των περιχώρων, που δήλωσαν συμπε-
τοχή στέ κίνημα: Κρετσούνιστα, Ήστροβίστα, Ριζού,
Γρανίτσας, Ζελίστας, Κοσόλιαν ης, Γερονήμου καί Μ
Μπριανίστας. Τό Σούλι Χρηστοβασιλίου, καθώς καί τά εί-
ρημένα χωριά τάκαψαν οί Άρβανίτες πούχε φέρει με-

βή τους για τὰ ἀντιμετώπιση τὸ ἐπαναστατικὸ κίνη-
μα ὁ Σουλεϊμάν Ταχέρης, γυιὸς τοῦ περίφημου Ὑ-
πουργοῦ τοῦ Ἀλῆ-Πασῆ Ταχέρ-Ἀρπάζη, καὶ βλάμης ἦ-
τοι ὁδερφοποιτὸς τοῦ Χρηστοβασίλη. Στὴν μικροεπα-
νάσταση αὕτῃ κήληαν τὰ σπίτια κι' ὁ ταρπακὸ μυλος
τοῦ Χρηστοβασίλη, κι' ὅλο τὸ χωριὸ καθὼς κι' ὅλα τὰ
χωριά, ποῦ ἄναφέρουμε παραπάνω, καὶ διαρπάχτηκε ὅλο
τὸ βιό τῶν χωριῶν αὐτῶν, ζωντανὸ καὶ κουβαλητό,
(ποῦ δέν εἶταν δυνατό νὰ μεταφερθῇ στό βουνό) ἀπὸ το-
τούς Ἀρβανίτες καὶ τοὺς συμμάχους τους Χιμαριῶτες,
ποῦ στρατεύονταν μαζὶ τους, κατὰ τὴν ὑποχρέωση,
ποῦ εἶχαν γιὰ νὰ διατηροῦν τὰ προνόμιά τους ποῦ
τούς εἶχαν δώσει οἱ Σουλτᾶνοι.

Ὁ δηλαρχηγὸς Ἑυργάνης Τσιάνης, μὴ λαβόντας καμ-
μιὰ βοήθεια ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα οὔτε συνδρομὴ ἀπὸ τὸν
τόπο ποῦ εἶταν ὅλος διόλου ἄμαχος, ἀναγκάστηκε
ἔσπερα ἀπὸ λίγες μέρες νὰ φύγῃ μὲ τὸν θιασπιστὴ
τοῦ Βασίλην Μπαντεβὴν καὶ δύο τρεῖς ἄλλους ἄνδρες
ποῦχε μαζὶ του καὶ ν' ἀφήσῃ τὰ ἑπαναστατημένα χω-
ριά καὶ τὰ μαζωμένα γυναικίαιδα ἑπάνω στό βου-
νό τῆς Κρετσούνιστας στό ἔλαος τῶν Τουρκαρβανίτων.

Βλέποντας ο Χρηστοβασίλης ότι εΐταν αδύνατον
ν'αντισταθῇ ὁ τόπος στὸν Τουρκαρβανίτικο ~~ἀρχαῖο~~ Στρα-
τό πῆρε μαζί του ὅλους τοὺς προκρίτους τῶν ἐπανα-
στατημένων χωριῶν καὶ καταΐβηκε στοῦ Ράικου, ὅπου
ἐστρατοπαίδευε ὁ Κουλετράν Ταχήρης καὶ πρόσφερε
τὴν ὑποταγὴν του, διό τὴν ἐγγύησι τῶν ἀπεσταλμένων
ἀντιπροσώπων τοῦ Γαλλικοῦ καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξε-
νείου." Ἔτσι ἐσώθηκε ὁ πληθυσμός καὶ καταΐβηκαν τὰ
γυναικόπαιδα ἀπὸ τὸ βουνό στὰ μαμένα χωριά τους.

88

Μὲ ὅλη τὴν ἐγγύησι τῶν Προξενείων τῆς Γαλλίας καὶ
τῆς Ἀγγλίας ὁ Χρηστοβασίλης ἐξορίστηκε στὸ Μησί
τῶν Γιαννίνων, μαζὶ μὲ τὸν Πατῆρ Κώστα ἀπὸ τὴν ἑσερ-
κορίσταγχι ἔμεινε στο Μαναστήρι τῆς Ἑλεούσας ἕναν
χρόνο ἅπανω κἄτω, καὶ ὅποτε ἀπ' ἄλλον ἑνα χρόνο (1858)
ἀπέθανε, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἐξαγορασμένο τὸ ἀγαπημένο
Σούλι του.

Μεθόντας τὸν θάνατο τοῦ Πατέρα τους τὰ τρία ἀδέρ-
φια, ἔστειλαν πάλι τὸν μεσαῖον ἀγασσάσην γιὰ νὰ
προσκυνήσῃ τὸν τάφο του, καὶ νὰ μείνῃ σὸ σπῆτι
μὲ τὴν ὑπόσχεσι νὰ τοῦ στείλουν ἁργότερα τὰ χρήματα
γιὰ τὴν ἐξαγορὰ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὸν Μπαή.

Βλέποντας όμως ο' Αναστάσης ότι τ' αδέρφια του, ήν κι' είχαν ήρκετά κοινά χρήματα, (καί τών τρανών) ήμελούσαν τό ζήτημα αυτό, γύρισε πάλι κοντά τους στην' Ανατολή, ξεχώρισε τήν' αναλογία του' από τήν κοινή ήδε ροική περιουσία, καί γύρισε στην πατρίδα. Αμέσως τότε ξαγόρασε τό χωριό ήπό τους κληρονόμους του Μετκόμπη Τζελάλ Μπεην κλπ. για 1365 λίρες, ή' έτσι τό χωριό αυτό ήφυγε για πάντα ήπό τά Τούρκικα χέρια καί πραγματοποιήθηκε ο ένθερμος πόθος καί τό χρυσό όνειρο του πρώτου Χρηστοβασίλη, κι' ήπόχτησε τό σπίτι στην παλιά του οίκονομική εύδωρονία κι' εύηλεια.

ΔΔ

Ο' Αναστάσης Χρηστοβασίλης ξαναγύρισε στην Μενιτειά καί ξαναπέστρεψε στην πατρίδα, για πάντα κλειό, στά 1868 καί στά 1874 έχτισε τους πατρικούς ταρσανορύλους, που είχαν καεί στά 1854.

Επειδή όμως ο' γιός του Χρήστος Α. Χρηστοβασίλης είχε άναρχτη στά Επαναστατική του 1878 καί πρό πάντων στά λεγόμενα Λυκουρστανά, ήν κι' παιδί στην ήλικία, ή Τουρκική Κυβέρνησις διαμόρφωσε τήν λειτουργία για τών ταρσανορύλων τούτων καί τους γιόρους (1881).

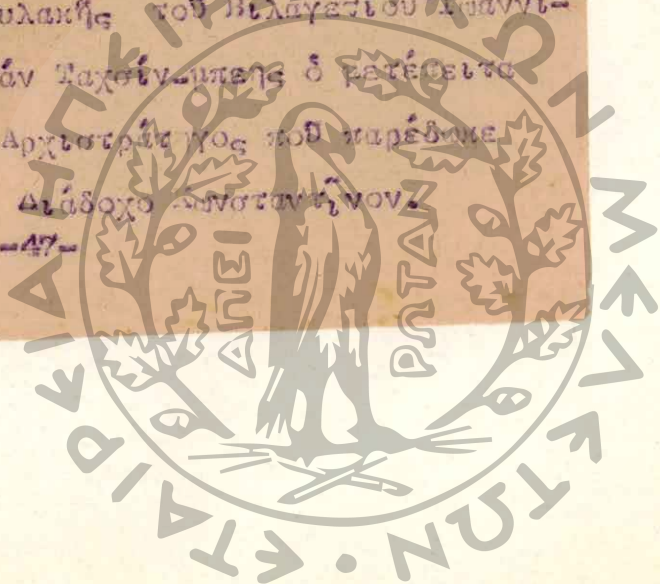
δταν συστήθηκε ἡ Ἑταιρεία τοῦ Μονοπωλείου(

...

Ὁ Χ.Α.Χρηστοβασίλης καταδικάστηκε εἰς θάνατον
ὡς Ἐπαναστάτης, δυὸ μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο
γάρου του (1882 27 Ἀπριλιοῦ) ἐδραπέτευσε ἀπ' τὴν
Φυλακὴν πρὸς θυσίαν 700 λιρῶν πρὸς τὸν τότε Ἀρχηγόν
τῆς Χεροφυλακῆς καὶ κατέφυγε στὴν ἑλευθέραν Ἑλλά-
δα.

Ἀπὸ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Ἀναστάσης Χρηστοβασίλης
ἔσπου ἀπέθανε (1893) ἀφοῦ εἶχαν ἐκλεῖναι τὰ σπύτια
τοῦ Ρούση, τοῦ Σκιαδῆ, τοῦ Δήμου Τσιαούρου, καὶ τοῦ Κη-
τσιαντώνη, ποὺ εἶχαν πολὺ πρὶν ἐξαγορευτῇ τὸ
χωρίο ἀπὸ τοὺς Μιηήδες, δέχτηκε νέους ζευγίτες,
καταδικωμένους ἀπ' τοὺς ἀγγῆδες τῆς Παραρρυθῆς Προ-
νιαίους, τοὺς Ζῶην Τόλην, Γεωργ.Κασιούρη, ἀπὸ τὸ
Ζέλογγο, καὶ Γεωργ.καὶ Κωνστ.Τσιάρην ἀπ' τὴν Ὠζντί-
να καὶ τὸν Ρίζο ἀπὸ κάποιο χωριὸ τῆς Λόνιτσας.

Κι' ἔτσι τὸ Σούλι Χρηστοβασίλη ἀριθμεῖ σήμερα εἰκο-
(1) Ἀρχηγὸς τῆς Χεροφυλακῆς τοῦ Βιλαγασίου Γεωργί-
νων εἴταν τότε ὁ Κασάν Ταχσίν-Πασῆς ὁ κατέχειτο
Κασάν Ταχσίν-Πασῆς, Ἀρχιστράτηγος ποῦ παρέδωκε
τὴν Θεσσαλονίκην στὸν Διὰδοχον Κωνσταντῖνον.

• Η κατατρόπωση τῶν Τουρκοτσιάμηδων στὴν Τσερκοβίστα

• Ο πατέρα μου, ἔν ἤξερε γράμματα, χωρὶς ἄλλο θὰ εἶταν καλὸς διηγηματογράφος, κι' ἐπειδὴ δὲν ἤξερε νὰ γράφῃ τὰ διηγήματά του, στρεφόμενα ὅλα στὸν προγονικὸ του κύκλο, ποῦ εἶταν ὀρισμένου ἀριθμοῦ ἢ στὸν ἀτομικὸ του ποῦ εἶταν ἀδύριστου, ἤξερε ὅμως νὰ τὰ διηγιέται ἡμορφῶ, φυσικῶ, ἀβίαστα, καὶ σ' αὐτὸν χρωστῶ, μπορῶ νὰ εἰπῶ, ὅλο μου τοῦτο τό βιβλίο. "Αν ζοῦσε τώρα καὶ μοῦ υπαγόρευε ὅλες αὐτές τές προγονικὲς μου ἱστορίες, ἔσως θὰ τές παρουσίαζα πλεῖο ἡμορφῶς, πλεῖο φυσικῶς, πλεῖο ἀβίαστες.

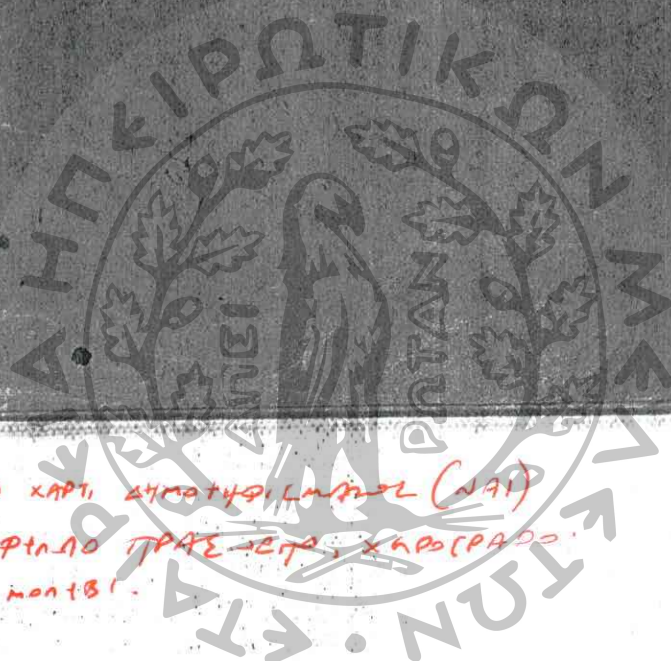
Εἶταν δέκα τοῦ φλεβαριοῦ, ἡμέρα τοῦ "Ατ. Χαράλαμ. που..." Εἶω ἔβρεχε κι' εἶχαμε τὴν λεγόμενη φλεβάρισια κακοκαιρίᾱ.

• Ο Πατέρα μου, ὕστερα ἀπὸ τό φαγί, ξαπλώθηκε στὸν καναπέ, κι' ἄρχισε νὰ μᾶς διηγιέται τὴν προγονικὴ ἱστορία τῆς ἡμέρας, ἔχοντας πλάγι του ἓνα μεγάλο ποτήρι γεμάτο παλιὸ κρασί.

... Εἶταν, ὅτι εἶχαν ἔρθει οἱ παπποῦδες μας ἀπὸ τό Σούλι..... εἶταν σαράντα ἔξη ντουφέκια κι'

X Χερσόβανος
Τοπορία
Γωρ. Δωρ. Λαυρεν.

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΔΧ. 20 Χ 14.2 ΦΥΛΛΑ 49, Α' ΟΥΚ, ΔΑΝ/ΜΝΟ, ΜΕ ΒΕΣΦΗΛΟ ΠΡΑΞ-ΣΕΡΑ, ΧΑΡΟΓΡΑΦΟ.
XX ΜΜΟ ΜΟΝΤΒΙ, 1810.Ρ.4 - XX ΜΜΟ ΜΟΝΤΒΙ.

οἱ υἱοὶ ἐκείνου, ποῦ τὸ εἶχαν ποτίσει
μέ τὸ αἷμα τοῦ, καὶ εἶχαν συνελεσθεῖν νὰ μὴν
ἐξέλθῃ. ὁ Χριστιανισμός καὶ μαζὶ μ' αὐτόν καὶ
ὁ Ἑλληνισμός. ἵνα τὰ ὀνόματα τέσσασι χωρὶς τῶν
Κουρέντων καὶ Ἰσσοῦ-Ἰσσοῦ καὶ ἡ ἄλλη τὴν Ἰνδαίαν.

ἄλλοι

-40-

